

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการที่มีต่อองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ผู้ศึกษาได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาเป็นกรอบแนวคิดในศึกษาวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการเพื่อให้รอบด้านครอบคลุมประเด็นการมีส่วนร่วม โดยได้เลือกนำแนวคิดทฤษฎีมาใช้ในการศึกษาดังนี้

2.1 แนวคิดการมีส่วนร่วม

2.2 ทฤษฎีสื่อแบบประชาธิปไตยและเน้นการมีส่วนร่วม (Participatory Communication Concept)

2.3 แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

2.4 แนวคิดสื่อสาธารณะ

2.5 องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย

2.6 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.7 กรอบแนวคิด

2.1 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนมองได้ในแง่ของแนวคิด ความหมาย หลักการ กระบวนการ ลักษณะ รูปแบบการมีส่วนร่วมประมวลได้ดังนี้

Wertheim¹ อธิบายการมีส่วนร่วมคือ การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับต่างๆ ทางการจัดการบริหารเพื่อกำหนดความต้องการในชุมชนของตน

¹ อ้างในปรีชาติ วลัยเสถียรและคณะ, 2548

Cerner² อธิบายว่าการมีส่วนร่วมเป็นการให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดความต้องการของตนเอง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้ประชาชนระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมกิจกรรมต่างๆมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ

นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา³ อธิบายถึงลักษณะการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเข้าไปรับอำนาจที่จะคิด จะทำการดำเนินการใดๆมากขึ้น โดยต้องร่วมกันอย่างเท่าเทียมกัน เสมอภาค เป็นอิสรภาพ และมีส่วนร่วมด้วยอย่างแท้จริง เข้มแข็ง (Active) มิใช่ร่วมกันอย่างผิวเผินเฉื่อยชา (Passive) ตั้งแต่นั้นแรกของกระบวนการ จนถึงขั้นสุดท้าย(Entry development process)

Erwin⁴ การมีส่วนร่วมของประชาชนคือกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหาตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ และสนับสนุน ติดตามผลปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

จินตวิรี เกษมสุข⁵ ระบุความหมายการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนคือการ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา อย่างบูรณาการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โปร่งใสเป็นธรรมในการบริหารงาน ซึ่งการแก้ปัญหานั้นจำเป็นต้องร่วมมือทำพร้อมๆกันในทุกระดับ

ปาริชาติ วลัยเสถียร⁶ ให้ความหมายว่าเป็นการเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอน การมีส่วนร่วมต้องเป็นไปในรูปที่มีผู้ได้รับการพัฒนา เข้ามามีส่วนกระทำ การมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ใช่หมายความว่าเพียงการดึงประชาชนเข้ามาทำกิจกรรม ความหมายของการมีส่วนร่วม 2 ลักษณะคือ

- ก) การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นลักษณะกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา วางแผนงาน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการ

² อ้างในปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ, 2548

³ 2547

⁴ อ้างในจินตวิรี เกษมสุข, 2554

⁵ 2554

⁶ 2548

โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

- ข) การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ (1) การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์ (2)การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลักการโดยกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรอยู่ในมาตรฐานเดียวกันโดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตตนเอง

2.1.1 ลักษณะการมีส่วนร่วม

Cohen and Uphoff อ้างในปรีชาดิและคณะ (2548) แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบคือ

- ค) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วยการริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
- ง) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วยการสนับสนุนทรัพยากร การบริหาร การประสานความร่วมมือ
- จ) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ประกอบด้วยผลประโยชน์ด้านวัสดุ ด้านสังคม และส่วนบุคคล
- ฉ) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

จินตวิทย์ เกษมสุขได้ประมวลรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ 5 รูปแบบดังนี้

- ช) การรับรู้ข่าวสาร (Public information) การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของการดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับ ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินการ
- ช) การปรึกษาหารือ (Public Consultation) การปรึกษาหารือเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับ

ผลกระทบ เพื่อที่จะรับฟังความคิดเห็นและ ตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม นอกจากนี้การปรึกษาหารือยังเป็นช่องทางหนึ่งในการกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนทั่วไปและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความเข้าใจ โครงการและกิจกรรมมากขึ้น และเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะ เพื่อประกอบทางเลือกในการตัดสินใจ

- ฅ) การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับ โครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำ ความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลที่จะดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้น โดยแบ่งเป็นหลายรูปแบบ อาทิ การประชุมรับฟังความคิดเห็นระดับชุมชน การประชุมรับฟังความคิดเห็นเชิงวิชาการ การประชาพิจารณ์
- ญ) การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งในทางปฏิบัติที่จะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อปัญหานั้น ๆ ไม่สามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นง่าย ๆ อาจดำเนินการให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เลือกตัวแทนของตนเข้าไปนั่งในคณะกรรมการใดคณะหนึ่งที่มีอำนาจตัดสินใจ รวมทั้งได้รับเลือกในฐานะที่เป็นตัวแทนขององค์กรที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่ ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทชี้นำการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการพิเศษนั้นๆ ว่าจะมีการวางน้ำหนักของประชาชนไว้เพียงใด
- ฎ) ร่วมประเมินผล

2.1.2 ระดับการมีส่วนร่วม

สำหรับระดับการมีส่วนร่วมโดยหลักการทั่วไป ขึ้นอยู่กับว่าจะมีส่วนร่วมในเรื่องใด ประเภทใด หรือขั้นตอนใดแต่หลักใหญ่ๆแล้ว นรินทร์ชัย พัฒนพงศ์ (2547) แบ่งเป็น 5 ระดับอย่างกว้างคือ

- ก) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน/ครอบครัว/ชุมชนของตนเอง
- ข) การมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูล-ข่าวสาร
- ค) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ
- ง) การมีส่วนร่วมทำ
- จ) การมีส่วนร่วมสนับสนุน

2.1.3 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

- ก) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ย่อมก่อให้เกิดการพึ่งตนเองได้ในที่สุด เนื่องจากเกิดการเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา และสร้างความเจริญให้กับชุมชนหรือกลุ่ม
- ข) การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม เป็นการสะท้อนถึงความจริงใจขององค์กรที่มีต่อการสนับสนุนให้ประชาชนมีเสรีภาพในการตัดสินใจ และการกำหนดชะตากรรมของตนเอง
- ค) เป็นช่องทางสะท้อนปัญหาความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่นได้ถูกต้อง ตรงประเด็น
- ง) เป็นการสร้างฉันทามติร่วมมือ ซึ่งจะก่อให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจ เนื่องจากเป็นการสร้างข้อตกลงที่เกิดขึ้นจากการยอมรับร่วมกันภายในกลุ่ม
- จ) เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลเพราะในกระบวนการมีส่วนร่วม ย่อมจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้ และข้อคิดเห็นระหว่างกัน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นเสมือนเวทีในการเรียนรู้ที่มีประโยชน์อย่างมาก
- ฉ) เป็นการสนับสนุนการพัฒนาและความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดขึ้นในพฤติกรรมของประชาชนใน
- ช) ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ

สำหรับการมีส่วนร่วมในองค์กรสี่นั้น องค์กรสี่ทั้งองค์กรภาครัฐ เอกชน หรือภาคประชาชน ที่มีพันธกิจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมมีระดับความเข้มข้นของการมีส่วนร่วมที่แตกต่างหลากหลายไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรนั้น โดยแบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ 5 ระดับได้แก่

- ก) Inform มีเป้าหมายให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารตามที่องค์กรต้องการจะให้หรือองค์กรสามารถให้ได้
- ข) Consult การขอความปรึกษาหรือรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในประเด็นต่างๆ ตามที่องค์กรมีความประสงค์จะได้เพิ่มเติม
- ค) Involve การเชิญชวนหรือดึงภาคประชาชนเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนหรือตัดสินใจในบางเรื่อง
- ง) Collaborate ร่วมมือกันเป็นพันธมิตรการทำงานในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการตั้งเป็นกรรมการในองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจน
- จ) Empower เสริมพลังอำนาจหรือกระจายอำนาจในระดับใดระดับหนึ่งให้ประชากรไปดูแลรับผิดชอบด้วยตนเอง

นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในความหมายอย่างแคบ คือการที่ประชาชนสามารถเข้าไปสนับสนุนภารกิจของหน่วยงาน หรือองค์กรๆหนึ่ง ภายในกรอบของกฎหมาย หรือกรอบนโยบายขององค์กรนั้น ส่วนในความหมายอย่างกว้าง คือ การที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการบริหารองค์กรเหล่านั้น โดยผ่านกระบวนการทางการเมืองหรือการแต่งตั้งมอบหมายที่ชัดเจน สำหรับกรณีขององค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทยนั้น โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายจัดตั้งองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.) ต้องการให้เป็นองค์กรที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเข้มข้นทั้งในความหมายเชิงการพัฒนาและเชิงนัยทางการเมืองทั้งในด้านการร่วมสนับสนุนทรัพยากรและการมีอำนาจหน้าที่ ทั้งในระดับการมีส่วนร่วมอย่างแคบและอย่างกว้าง⁷

สำหรับผู้ศึกษาสรุปความหมายของการมีส่วนร่วมคือ การที่ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรใดองค์กรหนึ่งโดยใช้ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ของตนเองในแง่มุมต่างๆประกอบการมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ร่วมรับฟังความคิดเห็น การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ ร่วมประเมินผล ในลักษณะของการมีส่วนร่วมอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค เท่าเทียมกัน ซึ่งถือเป็นการมีส่วนร่วมด้วยอย่างแท้จริง เข้มแข็ง (Active) ทั้งในแง่ของการพัฒนาและการเมืองเพื่อเสริมพลังอำนาจของพลเมือง จากแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนข้างต้น การศึกษานี้มุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการตามความหมายข้างต้นเพื่อให้เห็นภาพรวมของการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ส.ส.ท. กับสื่อสาธารณะที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมตามพ.ร.บ.องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย

2.2 ทฤษฎีสื่อแบบประชาธิปไตยและเน้นการมีส่วนร่วม (Participatory Communication Concept)

แนวคิดของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมกำเนิดขึ้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 18-20 ซึ่งได้เผยแพร่ในโลกตะวันตกอีกครั้งในค.ศ.1960 โดย Garol Patman ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเป็นการเรียกระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง และในการตัดสินใจระดับต่างๆมากขึ้น เช่น การเปิดช่องทางให้ประชาชนสามารถร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลแก่ผู้ที่ทำหน้าที่แทนตนเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ให้ประชาชนมี

⁷ สถาบันสื่อสาธารณะไทยพีบีเอส, 2555

ส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหว รวมทั้งการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบในการทำงาน

ส่วนประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในมิติของสื่อ นั้น Denis McQuail (1987) ได้กล่าวถึงทฤษฎีสื่อแบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม⁸ ไว้ว่าจุดเน้นสำคัญของทฤษฎีสื่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของสื่อคือ

- ก) เน้นการสื่อสารในแนวนอน(horizontal) มากกว่าการสื่อสารแบบแนวตั้ง (vertical)
- ข) หลักการของทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของสื่อนี้ต่อต้านปรากฏการณ์ 2 ด้าน คือ (1)ต่อต้านการที่สื่อมีเอกชนเป็นเจ้าของมีลักษณะผูกขาด (monopolization) และมีการนำไปใช้เพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจมากเกินไป (commercialization) (2)ต่อต้านการใช้อำนาจของข้าราชการแบบรวมศูนย์อำนาจ (centralization)

ทฤษฎีนี้เน้นความต้องการและความคาดหวังของกลุ่มผู้รับสารทุกกลุ่มโดยหันกลับมาหาความต้องการผลประโยชน์ และนำเสนอความหลากหลายด้านการสื่อสารโดยเสนอหลักการเรื่องสิทธิที่จะได้รับข่าวสารที่ต้องการ สิทธิที่จะตอบโต้ สิทธิที่จะใช้ช่องทางการสื่อสารเพื่อสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ในชุมชน กลุ่มผลประโยชน์และวัฒนธรรมย่อยต่างๆ การสื่อสารที่มีขนาดเล็กและมีการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร โดยที่สถาบันสื่อมวลชนจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้เข้ามาเป็นผู้ส่งสารให้มากกว่าที่เป็นอยู่

หน้าที่สำคัญของสื่อมวลชนตามทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของสื่อนี้ McQuail⁹ ประมวลไว้ดังนี้คือ

- ก) พลเมืองทุกคนและชนกลุ่มน้อยทุกกลุ่มมีสิทธิที่จะเข้าถึงสื่อมวลชนและมีสิทธิที่จะใช้สื่อเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง
- ข) องค์กรของสื่อและเนื้อหาสื่อจะต้องไม่ถูกควบคุมจากหน่วยงานของรัฐ
- ค) สื่อจะต้องมีอยู่เพื่อประชาชนมิใช่เพื่อตัวองค์กรเองมิใช่เพื่อนักวิชาชีพ
- ง) กลุ่มองค์กรและชุมชนควรจะเป็นเจ้าของสื่อได้เอง

⁸ อ้างถึงกาญจนา แก้วเทพ ในวีรกรรม ชัยกิจการและคณะ, 2547

⁹ อ้างถึงกาญจนา แก้วเทพ ใน วีรกรรม ชัยกิจการและคณะ, 2547

- จ) สื่อขนาดเล็กที่มีลักษณะ Interactive และเปิดโอกาสให้ผู้รับมีส่วนร่วมย่อมดีกว่าสื่อขนาดใหญ่ที่ดำเนินการโดยนักสื่อสารมวลชนมืออาชีพและการสื่อสารแบบทางเดียว
- ฉ) การสื่อสารมีความสำคัญมากเกินกว่าที่จะปล่อยให้อยู่ในมือของนักวิชาชีพสื่อสารมวลชนเท่านั้น

Denis McQuail (1983) โดยสรุปข้อค้นพบเกี่ยวกับสื่อมวลชนประชาธิปไตยควรมีลักษณะ 4 ประการอ้างโดยสมควร กวียะ (2545) คือ

- ก) เป็นสื่อมวลชนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งสาร มิใช่เป็นเพียงผู้รับสารเท่านั้น
- ข) มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารที่มีความหลากหลายมากกว่าที่เป็นอยู่
- ค) มีการขยายขอบเขตและคุณภาพของความร่วมมือจากประชาชนหรือจากสังคมออกไปอย่างกว้างขวาง
- ง) มีการตอบสนองความต้องการของพลเมืองแต่ละคนของชุมชนขนาดเล็กและชนกลุ่มน้อยในด้านสิทธิการรับรู้และสิทธิการสื่อสาร (Right to know and right to communicate) และสิทธิในการโต้ตอบ (Right to reply)

ท่ามกลางภาวะการณ์การเมืองและเศรษฐกิจโลกปัจจุบันจะช่วยผลักดันให้มีความเป็นไปได้ในการที่สื่อมวลชนจะบรรลุความเป็นประชาธิปไตยทั้ง 4 ข้อข้างต้น โดยนักวิชาชีพต่างๆต้องคิดคำนึงถึงผู้รับสารที่เรียกร้องคุณภาพและการมีส่วนร่วมในเนื้อหาหรือรายการมากขึ้น เนื้อหาที่น่าสนใจและถูกมองว่ามีคุณภาพมากที่สุดก็คงจะเป็นเนื้อหาที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุด¹⁰

นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนและส่งเสริมธรรมาภิบาล ตลอดจนการบริหารงาน ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนมีมากขึ้นเพียงใดก็จะเป็นกลไกสำคัญในช่วยให้มีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารทำให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่องสังคมและการมีส่วนร่วมนั้นยังสร้างความมั่นใจว่าเสียงของประชาชนจะมีคนรับฟัง สามารถนำไปสู่การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนประชาชนได้¹¹

โดยสรุปทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเป็นการให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้พลเมืองทุกคนทุกระดับได้เข้าถึงสื่อมวลชนมีสิทธิในการรับรู้ข่าวสาร สามารถมีส่วนร่วมในการ

¹⁰ สมควร กวียะ, 2548

¹¹ นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2547

แสดงความคิดเห็น ให้ข่าวสาร และใช้สื่อเพื่อตอบสนองความต้องการตนเอง เป็นลักษณะการสื่อสารแบบแนวนอน โดยนักวิชาชีพสื่อต้องคำนึงถึงผู้รับสารที่เรียกร้องคุณภาพและการมีส่วนร่วมในเนื้อหาหรือรายการมากขึ้น ลดการผูกขาดอำนาจไว้ที่สื่อและสื่อต้องไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐหรือเอกชน สำหรับการศึกษาครั้งนี้จะนำทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมาเป็นกรอบในการศึกษาว่า สมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ส.ส.ท. เข้าไปมีส่วนร่วม กับสื่อ Thai PBS อย่างไร ในบทบาทของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการที่เป็นกลไกหนึ่งซึ่งอยู่ในสถานะพลเมืองที่มีสิทธิเข้าถึงสื่อมวลชนสิทธิที่จะใช้สื่อเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง และชี้ให้เห็นว่าสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการในฐานะพลเมืองเข้าไปมีส่วนร่วมกับสื่อสะท้อนถึงประชาธิปไตยในสื่อสาธารณะ

2.3 แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมีที่มาจากการเคลื่อนไหวของประชาชนในสังคม เพื่อสื่อสารให้เห็นถึงความต้องการประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องราวต่างๆของประเทศ ซึ่งเท่ากับเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าประชาธิปไตยแบบผ่านตัวแทน (Representative Democracy) ที่เคยเชื่อว่าสามารถตอบสนองต่อสภาพสังคมไทยได้แต่สำหรับปัจจุบันไม่เพียงพอที่จะตอบสนองต่อสภาพสังคมที่ซับซ้อนขึ้น จึงเกิดการพัฒนาแนวคิดการสื่อสารในการพัฒนาขึ้นมาใหม่โดยเน้น “การมีส่วนร่วม”¹²

ปี 1977 องค์การ UNESCO ได้ให้ความหมาย “กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม” ไว้ในการประชุมที่กรุงเบลเกรด ประเทศยูโกสลาเวีย โดยเน้นหลักการที่สำคัญของกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมคือ

1) การเข้าถึงสื่อ (Access) หมายถึง การใช้สื่อเพื่อให้บริการแก่สาธารณชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกรายการหรือเข้าไปจัดทำในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ตัวเองได้ทราบเท่าที่ไม่ขัดกับกฎหมาย อันจะเป็นช่องทางที่จะทำให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อรายการหรือแสดงความต้องการด้วยวิธีการจัดการผลิตรายการที่มีหลากหลาย

2) การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในระบบการสื่อสารมากขึ้น ทั้งการมีส่วนร่วมในการคิดไปจนกระทั่งการผลิต การจัดการในกระบวนการต่างๆ ทุกขั้นตอน

¹² วีรวรรณ ชัยกิจการและคณะ, 2547

3) การจัดการด้วยตนเอง (Self-management) เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมในระดับสูงสุด โดยประชาชนเข้ามามีอำนาจในการตัดสินใจตั้งแต่แรกเริ่มคิด วางแผน กำหนดนโยบายการบริหาร และการผลิตสื่อด้วยตนเอง

กาญจนา แก้วเทพ (2552) กล่าวถึงอิทธิพลของการมีส่วนร่วมอาจมีต่อการทำงานสื่อได้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม การมีส่วนร่วมของผู้รับสารที่เป็นภาคประชาชน อิทธิพลของกลุ่มผู้รับสารโดยตรงคือ การแสดงความคิดเห็นในทางขึ้นชอบหรือติเตียนต่อรายการต่างๆ ส่วนอิทธิพลทางอ้อมคือ จำนวนของผู้รับสารในแต่ละรายการที่จะทราบได้จากการทำสำรวจความนิยมของผู้รับสาร (Rating) อันมีผลทำให้มีผู้อุปถัมภ์รายการนั้นมากขึ้น และส่งผลต่อเนื่องให้รายการนั้นสามารถดำรงอยู่ได้และยังจะได้ช่วงเวลาดีๆ ในการนำเสนอ ขณะเดียวกันกรณีที่ผู้รับสารมีลักษณะเอาการเอางาน (Action) ในการรับสาร จากโลกแห่งความเป็นจริง อุปทานด้านผู้ผลิตมีมากกว่าอุปสงค์ด้านผู้ชม ภายใต้บรรยากาศเช่นนี้เป็นแรงผลักดันให้ผู้ผลิตสื่อต้องหันมาสนใจการมีส่วนร่วมของผู้ชม ต้องหาหาประจำหรือแฟนประจำรายการเพื่อที่จะรักษา Rating ทำให้ผู้ผลิตสื่อพยายามค้นคิดกิจกรรมสร้างกลไกเพื่อจะเปิดช่องทางให้ผู้ชมมีส่วนร่วมกับการรายการของตนเองมากขึ้น เช่นการจับฉลากรายชื่อผู้โชคดีในรายการ ทำให้ผู้ชมทางบ้านสามารถร่วมรายการได้

2.3.1 การมีส่วนร่วมในองค์ประกอบของการสื่อสาร

ปัจจัยที่เข้ามามีส่วนกำหนดระดับความมากน้อยของการมีส่วนร่วมจะมีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการสื่อสารดังนี้คือ

1) เป้าหมายของการสื่อสาร กำหนดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับใด เช่น ระดับเข้ามามีความคิดเห็น ระดับเป็นผู้รับสารที่คอยป้อนปฏิกิริยาย้อนกลับ (Feedback) หรือระดับวางนโยบาย

2) ลักษณะสองทางและ Interactivity ของการสื่อสาร ยิ่งการสื่อสารที่เอื้ออำนวยให้มีลักษณะตอบโต้กันอยู่ตลอดเวลามากขึ้นเท่าใด โอกาสที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมก็ยิ่งจะมีมากขึ้นเท่านั้น

3) ใครคือผู้ส่งสาร โอกาสที่คนส่วนใหญ่ในชุมชนจะเข้ามาเป็นผู้ส่งสารมีมากน้อยและทั่วถึงหรือไม่ หรือเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างนักสื่อสารมวลชนอาชีพ เจ้าหน้าที่รัฐและชาวบ้าน ล้วนส่วนที่จะได้เป็นผู้ส่งสารเป็นอย่างไร

4) ประเภทของเนื้อหาสารที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนหรือไม่ ตัวอย่างเช่น ปัจจุบันนี้แม้ในโทรทัศน์จะมีรายการประเภทวิเคราะห์ข่าวและสถานการณ์ แต่เนื้อหาทั้งหมดนั้นส่วนใหญ่ยังคงเป็น “วาระแห่งชาติ” โอกาสที่ประเด็นท้องถิ่นจะได้เข้าไปยังมือน้อย ทั้งนี้วิธีการนำเสนอเนื้อหาหากมีลักษณะของการสนทนาแลกเปลี่ยนทัศนะซึ่งกันและกัน (Dialogue) แสวงหาความร่วมมือจากหลายฝ่าย (Collaboration) และก่อให้เกิดการตัดสินใจโดยกลุ่ม (Group decision-making) ก็จะยิ่งทำให้การมีส่วนร่วมมีโอกาสมากขึ้น

5) ประเภทของช่องทาง/สื่อ หลักการทั่วไปนั้นสื่อขนาดเล็ก เช่น สื่อเฉพาะกิจจะเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมได้ง่ายกว่าสื่อมวลชน สื่อที่ชาวบ้านคุ้นเคยเช่น สื่อประเพณี ก็จะเอื้ออำนวยให้ชาวบ้านเข้าร่วมได้ง่ายกว่าสื่อสมัยใหม่ที่แปลกหน้า อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่าสื่อมวลชนเพียงแต่มีข้อพึงตระหนักถึงความยากง่ายในการเข้ามีส่วนร่วมของสื่อประเภทต่างๆ และการค้นคิดสร้างสรรค์กิจกรรมและช่องทางแบบใหม่ที่จะอำนวยความสะดวกในการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชน

6) ผู้รับสารและการมีปฏิกริยาป้อนกลับ (Feedback) สำหรับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมนั้นเชื่อว่าความรู้ที่ประชาชนในฐานะผู้รับสารมีนั้นอาจจะเป็นความรู้คนละชุดที่แตกต่างจากที่ผู้ส่งสารคาดคิดเอาไว้ และนอกจากจะมีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสารเช่นนี้แล้ว วิธีการรับสารของประชาชนในฐานะผู้รับสารก็มิได้เป็นไปอย่าง Passive ทว่าเป็นไปอย่าง Active ซึ่งมักจะมีปฏิกริยาป้อนกลับ ทั้งแบบที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ เห็นได้อย่างชัดเจนในกรณีที่เนื้อหาสื่อ่นั้นมีความผูกพันใกล้ชิดกับประชาชน

2.3.2 ระดับการมีส่วนร่วม

แนวทางการพิจารณาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น สามารถเรียงลำดับจากระดับน้อยที่สุดไปจนถึงระดับมากที่สุดได้ 3 ระดับคือ

1) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร (Audience/Receiver/Users)

ผู้รับสารยังคงมีฐานะเป็นเพียงผู้รับสารแต่เพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม สิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงไปสำหรับฐานะของผู้รับสารในการสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมคือ

1.1) ต้องมีการขยายแนวคิดของผู้รับสารให้ตระหนักถึงสิทธิที่จะรู้ของตน และขยายไปถึงสิทธิที่จะบอกเล่าข้อมูลข่าวสารของตนต่อสาธารณะ

1.2) จะต้องสร้างหลักประกันในการมีส่วนร่วมของผู้รับสารทั้งในช่วงขาเข้า(Input) และช่วงขาออก(output) เช่นในช่วงนำเข้าข้อมูลจะต้องมีการสำรวจว่ามีช่องทางข่าวสารอะไรบ้างสำหรับชุมชน โอกาสในการเข้าถึงเป็นอย่างไร เนื้อหาของข่าวสารนั้นเกี่ยวกับชุมชนหรือไม่และมีรูปแบบการนำเสนอในลักษณะอย่างไร ในช่วงของการส่งข้อมูลออกจากชุมชนก็เช่นกัน

1.3) ปัจจัยสำคัญของการมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร ก็คือช่องทางข่าวสาร(Channel) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบางช่วงเวลาที่เป็นช่วงระยะเวลาสำคัญหรือมีเหตุการณ์สำคัญต้องสำรวจว่ามีช่องทางอะไรบ้างที่ประชาชนจะได้รับ-ส่งข่าวสารอย่างทั่วถึง ในกรณีเช่นนี้ มาตรการการเพิ่มช่องทางการสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็น

2) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต (sender/producer/co-producer)

3) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย (Policy Maker/Planner)

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนกำหนดนโยบายนี้ ถือได้ว่าเป็นรูปแบบสูงสุดของการมีส่วนร่วม ซึ่งหากพิจารณาแล้วอาจเห็นได้ว่ายิ่งระดับของการมีส่วนร่วมสูงขึ้นมากเท่าใด สัดส่วนของผู้รับสารที่จะเข้ามามีส่วนร่วมก็จะเล็กลง กล่าวคือในระดับของผู้รับสารคนในชุมชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ แต่เมื่อขึ้นมาถึงขั้นการผลิต ก็อาจจะมีคนบางกลุ่มเท่านั้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วม จนกระทั่งถึงขั้นตอนสุดท้ายคือ ระดับการวางแผนและนโยบายนี้ก็จะมีตัวแทนบางคนเท่านั้นที่จะเข้ามาดำเนินกิจกรรมในระดับนี้ ความหมายของการมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบายนี้คือ การวางแผนและกำหนดนโยบายดำเนินการใช้สื่อที่รวมเอาชุมชนเข้ามาอยู่ในโครงสร้างการสื่อสารของชุมชน ซึ่งอาจกล่าวถึงได้ใน 2 ระดับคือระดับกว้างได้แก่การวางแผนและกำหนดนโยบายของการสื่อสารทุกประเภทที่อยู่ในชุมชนไม่ว่าจะเป็นสื่อประเภทใด ซึ่งการวางแผนนี้เพื่อที่จะเชื่อมโยงระหว่างสื่อแต่ละประเภทให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการใช้ประโยชน์ ส่วนอีกระดับหนึ่งเป็นระดับที่แคบลงมาซึ่งอาจหมายถึงการมีส่วนร่วมกำหนดแผนและนโยบายของสื่อบางประเภทที่จะเข้ามาในชุมชน

การวิจัยนี้ผู้วิจัยจะนำเอาแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม มาศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการกับองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะอย่างไรในระดับใดบ้าง ทั้งในแง่การมีส่วนร่วมที่เกี่ยวกับรูปแบบเนื้อหารายการ การบริหารงาน และการกำหนดนโยบายขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย

2.4 แนวคิดสื่อสาธารณะ

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ให้คำจำกัดความถึงบทบาทของสื่อสาธารณะ¹³ ไว้ว่าสื่อโทรทัศน์ถือเป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวางมากที่สุด โดยเฉพาะประชาชนส่วนใหญ่ของโลกที่อยู่ในชนบทและมีระดับการศึกษาต่ำมาก ดังนั้นสื่อสาธารณะจึงมีบทบาทสำคัญมากที่จะสร้างโอกาสเข้าถึงและการมีวัฒนธรรม พัฒนาความรู้ และเป็นเวทีสร้างปฏิบัติสัมพันธ์ในหมู่พลเมือง

สื่อสาธารณะเกิดจากแนวคิดในการจัดการสื่อ เพื่อเสริมสร้างและปกป้องประโยชน์สาธารณะ โดยพยายามหาจุดลงตัวระหว่างสื่อของรัฐที่ขาดความเป็นกลางกับสื่อเชิงพาณิชย์ที่มักผลิตเนื้อหาและรายการเพื่อการบันเทิงเป็นหลัก มุ่งแสวงหาผลกำไรสูงสุด¹⁴ โดยที่สื่อสาธารณะเป็นสื่อที่มีความเป็นอิสระ ไม่ถูกคุกคามจากอำนาจรัฐและทุนมุ่งปกป้องเสริมสร้างประโยชน์สาธารณะอย่างหลากหลายและทั่วถึง

Cave and Brown (1990) และ Allan Brown (1996)¹⁵ เสนอหลักการพื้นฐานของสื่อกระจายเสียงเพื่อสาธารณะคือ การกระจายเสียงควรมีวัตถุประสงค์มากกว่าการให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมและผู้ฟัง และมีได้มุ่งแสวงหากำไรสูงสุดให้แก่ผู้ผลิต เช่นเดียวกับสื่อพาณิชย์

Boulton (1991)¹⁶ ให้ความหมายของสื่อสาธารณะว่าเป็นสื่อกระจายเสียงที่มีการจัดการองค์กรและควบคุมเพื่อให้ประชาชนข้อมูลข่าวสารที่ให้การศึกษาระดับสูงและความบันเทิง ซึ่งอยู่เหนือความสนใจของสื่อพาณิชย์

Siune¹⁷ สรุปหลักสำคัญของสื่อสาธารณะว่า การกระจายเสียงและแพร่ภาพเพื่อสาธารณะควรอยู่ในการดูแลของตัวแทนประชาชน ได้รับรายได้บางส่วนจากสาธารณะ มีการควบคุมเนื้อหารายการ

¹³ รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี พ.ศ.2551 องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย, 2552

¹⁴ วันวิสาข์ ขาวคม, 2554

¹⁵ อ้างถึงใน จิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์ และวีระยุทธ กาญจนชูมิตร, 2546

¹⁶ อ้างถึงใน จิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์ และวีระยุทธ กาญจนชูมิตร, 2546

โดยเน้นคุณภาพตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับสารหลากหลายกลุ่มให้บริการแก่ประชากรในสังคมอย่างทั่วถึง และมีความสามารถในการแข่งขันกับสื่อเชิงพาณิชย์ได้

Murdock¹⁸ เสนอเรื่องของนโยบายสื่อสาธารณะว่า สื่อสาธารณะควรมีจุดมุ่งหมายที่การพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย และมีพันธะสัญญาต่อสังคม 4 ประการหลักคือ (1) เป็นพื้นที่การแสดงออกและอภิปรายอย่างเสรีภาพ ปราศจากอิทธิพลจากกลุ่มรัฐบาลและทุน (2) ทุกคนสามารถเข้าถึงพื้นที่สื่อสาธารณะได้โดยไม่เสียค่าบริการ (3) เป็นเวทีสำหรับนำเสนอความคิดเห็นของกลุ่มการเมืองที่มีอุดมการณ์แตกต่างกันที่สามารถนำเสนอความคิดเห็นของตนได้ (4) ผู้รับสารสามารถเข้าถึงสื่อสาธารณะได้ในฐานะประชากรไม่ใช่ผู้บริโภค

Morgens Schmidt ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการใหญ่ ยูเนสโกฝ่ายการสื่อสารและสารสนเทศ กล่าวว่า สื่อสาธารณะมีภารกิจและศักยภาพในการเชื่อมต่อช่องว่างระหว่างคนต่างจังหวัดกับคนในเมืองให้ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น และช่วยให้ประชาชนที่ยากจนสามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม สื่อสาธารณะที่เป็นอิสระจากรัฐและธุรกิจ สามารถเป็นเครื่องมือในการสร้างสันติภาพทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น สื่อสาธารณะจึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อประเทศที่กำลังก้าวไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยหรือประเทศที่มีปัญหาขัดแย้งภายใน

หลักการสากลของสื่อสาธารณะที่กำหนดโดยองค์การยูเนสโก¹⁹ สรุปหลักการสำคัญไว้ดังนี้

- ก) สื่อสาธารณะเป็นของประชาชนทุกคนและเป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ตามมาตรา 19 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน
- ข) สื่อสาธารณะต้องสร้างสรรค์รายการ และเนื้อหาสาระที่สะท้อนความหลากหลายของสังคม รวมทั้งการนำผลกระทบเชิงบวกของโลกาภิวัตน์สู่ทุกชุมชน
- ค) สื่อสาธารณะต้องนำเสนอสาระที่มีคุณภาพ รวมทั้งต้องมีสาระที่เกี่ยวกับกลุ่มสตรี เด็ก และเยาวชนและผู้ด้อยโอกาสด้วย
- ง) สื่อสาธารณะต้องมีความเป็นอิสระในการบริหารและในการนำเสนอ

¹⁷ อ้างถึงใน วันวิสาข์ ขาวคม , 2554

¹⁸ อ้างถึงใน วันวิสาข์ ขาวคม , 2554

¹⁹ UNESCO , 2011

- จ) สื่อสาธารณะต้องมีที่มาของรายได้ที่ประกันความเป็นอิสระไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลด้านเงินทุนทั้งจากภาครัฐและทุนธุรกิจ
- ฉ) สื่อสาธารณะต้องมีความคิดสร้างสรรค์และมีทรัพยากรบุคคลที่มีความเป็นมืออาชีพ
- ช) สื่อสาธารณะต้องให้ประชาชนเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงทั้งในด้านข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีในการรับรู้ข่าวสาร
- ซ) สื่อสาธารณะต้องสร้างความร่วมมือและการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ในการพัฒนากับทุกภาคส่วน รวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศด้วย

ในขณะที่องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.) ได้ระบุถึงหลักสำคัญในการบ่งบอกถึงความเป็นสื่อสาธารณะ 4 ประการคือ

- ก) สื่อสาธารณะสามารถเข้าถึงได้อย่างกว้างขวาง ทั่วถึงและเท่าเทียม (Universality) ไม่ว่าพลเมืองนั้นจะมีความแตกต่างด้านฐานะทางสังคมหรือด้านอื่นใด สื่อสาธารณะต้องเปิดโอกาสให้พวกเขาได้รับประโยชน์มากที่สุดอย่างเสมอภาคกัน เพราะเป็นหลักพื้นฐานสำคัญของความเป็นประชาธิปไตย
- ข) สื่อสาธารณะมีความหลากหลาย (Diversity) สะท้อนผลประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) ที่หลากหลายอย่างน้อยที่สุด 3 ด้านคือ ประเภทรายการที่นำเสนอ กลุ่มเป้าหมาย และเนื้อหาสาระที่เป็นประเด็นถกเถียง
- ค) สื่อสาธารณะต้องมีความเป็นอิสระในวิชาชีพ (Editorial Independence) ต้องปลอดจากอำนาจทั้งทางธุรกิจและการเมือง เพื่อให้สามารถนำเสนอข่าวสารได้อย่างตรงไปตรงมา และยังคงความเชื่อถือจากประชาชนไว้ได้ ต้องเป็นเวทีกลางสำหรับการแสดงความคิดเห็นที่เป็นอิสระ เป็นเวทีเผยแพร่ข้อมูลความคิดเห็นและข้อวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ
- ง) สื่อสาธารณะต้องมีความโดดเด่น แตกต่างเฉพาะตัว (Distinctiveness) ไม่เพียงแต่สื่อสาธารณะจะนำเสนอเนื้อหาที่สื่ออื่นๆ ไม่ทำ ไม่สนใจหรือไม่ให้ความสำคัญเท่านั้น แต่เนื้อหาของสื่อสาธารณะต้องแตกต่างจนสามารถเป็นผู้นำด้านคุณภาพรายการ โดยพลเมืองสามารถมีส่วนร่วมกำหนดและบอกได้ว่ารายการคุณภาพเป็นอย่างไร

ปรัชญาและแนวคิดของสื่อสาธารณะขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ.2551 กฎหมายหลักที่รับรองสถานะและชี้ชัดว่าภารกิจของส.ส.ท.คือ²⁰

- ก) สนับสนุนการพัฒนาสังคมที่มีคุณภาพและคุณธรรม บนพื้นฐานของความเป็นไทยผ่านข่าวสารที่เที่ยงตรง รอบด้าน สมดุลและซื่อตรงต่อจรรยาบรรณ
- ข) ผลิตรายการข่าวสาร สารการศึกษาและสารบันเทิงคุณภาพสูง เน้นความหลากหลาย ปราศจากอคติทางการเมืองผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ และยึดถือประโยชน์สาธารณะ
- ค) ส่งเสริมการให้ความรู้ประชาชนให้ก้าวทันโลก
- ง) ส่งเสริมเสรีภาพในการรับรู้ข่าวสารเพื่อสร้างสังคมประชาธิปไตย
- จ) สนับสนุนกิจกรรมสาธารณะประโยชน์

พลเดช ปิ่นประทีป สรุปสื่อสาธารณะ Thai PBS นั้นสังคมส่วนร่วมเป็นเจ้าของโดยผ่านกระบวนการออกกฎหมาย ซึ่งมีใช้เพียงแค่สื่อเพื่อสังคมแต่เป็นสื่อของสังคม ดังนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมของสังคมหรือประชาชนกลุ่มต่างๆ ในฐานะผู้เป็นเจ้าของ จึงเป็นหัวใจของสื่อสาธารณะ ต้องตอบสนองความสนใจและความต้องการของผู้ชมที่หลากหลาย เป็นพื้นที่ให้กับประชาชนสามารถเพิ่มพูนการศึกษาตลอดชีพ ลดช่องว่าง รวมทั้งเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารระหว่างประชาชนกลุ่มต่างๆ และที่สำคัญที่สุดคือ สื่อสาธารณะเป็นของประชาชน และต้องเน้นความเป็นพลเมือง โดยเป็นพื้นที่ให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเท่าเทียมกัน²¹

2.5 องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ส.ส.ท.

การทำงานขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.) ผู้ศึกษาจะนำเสนอให้เห็นภาพการทำงาน 2 ส่วนคือ

2.5.1 องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย

2.5.2 สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการส.ส.ท.

2.5.1 องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย

²⁰ รายงานผลการปฏิบัติงานปี 2551 องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะ, 2552

²¹ สถาบันวิชาการสื่อสาธารณะ ส.ส.ท., 2555

องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ชื่อย่อว่า ส.ส.ท. หรือ TPBS ต่อมาได้กำหนดให้เผยแพร่ภายใต้ชื่อสถานี Thai PBS ที่เป็นที่คุ้นวางใจ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2551 ทำหน้าที่เป็นสื่อสาธารณะตามพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 ด้วยพันธกิจและการดำเนินการที่แตกต่างจากสื่อมวลชนอื่นๆ มีเป้าหมายเพื่อบริการสาธารณะ ทำหน้าที่ผลิตรายการที่มีเนื้อหาเพื่อการเผยแพร่ทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ที่ไม่ใช่โฆษณา ไม่ใช่สื่อเพื่อการค้า และไม่ใช่สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์รัฐบาลเป็นองค์กรสื่อที่มีความเป็นอิสระมีฐานะเป็นหน่วยงานรัฐที่ไม่ใช่ราชการหรือรัฐวิสาหกิจตามกฎหมาย

พันธกิจขององค์กรคือการดำเนินกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ที่สนับสนุนการพัฒนาสังคมประชาธิปไตย สังคมคุณภาพ และคุณธรรม รักษาผลประโยชน์ของสาธารณะและคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพในการรับรู้ข่าวสารของประชาชน รับผิดชอบนำเสนอข่าว สารประโยชน์สาธารณะที่ มีมาตรฐานเที่ยงตรง รอบด้าน สมดุลมีคุณภาพและคุณค่าของเนื้อหาที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนที่แตกต่างหลากหลายในสังคม

วิสัยทัศน์ มุ่งมั่นเป็นสถาบันสื่อสาธารณะที่สร้างสรรค์สังคมคุณภาพและคุณธรรม

พันธกิจหลักดำเนินการผลิตรายการให้บริการด้านข่าวสาร ความรู้ สารประโยชน์สาธารณะที่มีคุณภาพและมีมาตรฐาน บนพื้นฐานข้อบังคับด้านจริยธรรมและกรอบจรรยาบรรณผ่านสื่อทุกแขนง โดยยึดถือประโยชน์สาธารณะ

วัตถุประสงค์

- ก) ส่งเสริมการรับรู้และการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมของประชาชนในการสร้างสังคมประชาธิปไตย มีความกล้าหาญในการรายงานข่าวสารและเสนอประเด็นโต้เถียง โดยยึดถือประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ
- ข) เป็นเครื่องมือแห่งการเรียนรู้ เสริมสร้างสติปัญญาและสุขภาวะแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่าทุกระดับอายุให้เป็นพลเมืองคุณภาพ
- ค) สร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้เกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์เพื่อยกระดับสุนทรียภาพให้กับสังคม
- ง) ส่งเสริมเอกลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมเสริมสร้างความสมานฉันท์ในสังคม

- จ) สะท้อนความหลากหลายของสังคมเป็นพื้นที่ให้คนกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเฉพาะต่างๆ อย่างเหมาะสมทั้งในระดับชุมชนและระดับชาติ
- ฉ) สร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชน ประชาชน และประชาคมโลก

Thai PBS ได้วางตัวเองไว้ว่าเป็นทีวีสาธารณะ ที่วิทัศน์กว้างไกล ซึ่งหมายถึง การผลิตและนำเสนอรายการโทรทัศน์ที่มีคุณภาพ อยู่ภายใต้กรอบจริยธรรม นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เที่ยงตรง รอบด้าน เป็นธรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน สนับสนุนความหลากหลาย ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อสร้างสรรค์สังคมคุณภาพและคุณธรรม ดังนั้นผู้ชมจึงสามารถวางใจได้ว่ารายการของ Thai PBS จะมีคุณภาพ ปลอดภัยและน่าเชื่อถือวางใจที่จะชมได้โดยไม่มีพียง²²

ในฐานะที่ Thai PBS เป็นสื่อสาธารณะจึงมีหลักการที่ใช้เป็นหลักยึดในการปฏิบัติสำคัญคือ

- ก) ความทั่วถึง โดยต้องเข้าถึงพลเมืองทุกคน หรือให้สื่อสาธารณะถูกใช้โดยคนจำนวนมากที่สุด เพื่อความเสมอภาค ให้พลเมืองทุกคนยืนอยู่บนฐานเดียวกัน ไม่ค้ำเนินหรือแบ่งแยกสถานะทางสังคมหรือรายได้
- ข) ความหลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มประเภทรายการ กลุ่มเป้าหมาย และเนื้อหา กลุ่มผู้ผลิตอิสระที่หลากหลายไม่ผูกขาด แต่เปิดโอกาสให้เข้าถึง เข้าร่วม ร่วมเรียนรู้
- ค) ความเป็นอิสระ มีที่มาของแหล่งทุนที่ประกันความเป็นอิสระจากรัฐและกลุ่มทุนเชิงพาณิชย์ เป็นเวทีกลางสำหรับการแสดงความคิดเห็นที่เป็นอิสระ
- ง) ความแตกต่างเฉพาะตัว สื่อสาธารณะต้องมีลักษณะของรายการที่มีมาตรฐานและรสนิยมดีเนื้อหาแตกต่างจากเนื้อหาสื่ออื่น ทำให้ผู้ชมสามารถแยกแยะความแตกต่างในเชิงคุณภาพได้
- จ) ความมีส่วนร่วม ลักษณะสื่อที่มีความเป็นประชาธิปไตยคือการมีส่วนร่วมของสังคม โดยเปิดโอกาสให้สังคมผู้รับสื่อที่เป็นปัจเจกและกลุ่มทางสังคมต่างๆ ได้มีช่องทางในการแสดงความคิดเห็น ความต้องการ ข้อเสนอแนะ การร้องเรียนเมื่อเห็นว่าการปฏิบัติไม่ถูกต้อง ไม่เป็นธรรมไม่โปร่งใส รวมถึงการเปิดโอกาสแก่ผู้ผลิตรายการอิสระภาคเอกชนและภาคชุมชนในการผลิตและเผยแพร่รายการ

²² ตามมาตอบไป รู้จัก เข้าใจไทยพีบีเอส, 2555

- ฉ) ความเชื่อถือ ไว้วางใจได้ สื่อสาธารณะต้องสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากสังคม จากการทำงานด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพ ความรับผิดชอบต่อสังคม รายงานข่าวและนำเสนอรายการโดยคำนึงถึงหลักความถูกต้องเที่ยงตรง ตามข้อเท็จจริงเป็นธรรมกับทุกฝ่าย และปราศจากอคติ สะท้อนภาพที่เป็นจริงของสังคม ในขณะที่เดียวกันต้องสร้างกลไกหรือวิธีการให้ผู้ชม ผู้ฟัง มีโอกาสให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ต่อรายการต่างๆอย่างต่อเนื่อง และต้องมีการรวบรวม เสียงสะท้อนของผู้ชม ผู้ฟัง และนำมาพิจารณาปรับปรุงการทำงานการผลิตรายการ
- ช) ปราศจากประโยชน์ทับซ้อน คนทำงานในสื่อสาธารณะต้องไม่ทำงานมุ่งหรือแอบแฝงประโยชน์เฉพาะตนครอบครัวหรือพวกพ้องไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทับซ้อนใดๆก็ตาม

1) โครงสร้างองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย

คณะกรรมการนโยบายของ Thai PBS ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ด้านคือ 1) ด้านบริหารจัดการ 3 คน 2) ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย การพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นและศึกษา การคุ้มครองและพัฒนาเยาวชนหรือครอบครัวหรือการส่งเสริมสิทธิของผู้ด้อยโอกาสทางสังคม 4 คน 3) ด้านงานกิจการสื่อสารมวลชน 2 คน

ประธานคณะกรรมการนโยบายของ Thai PBS คนแรกจนถึงคนปัจจุบันตามลำดับดังนี้ 1) ศาสตราจารย์เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม 2) นายแพทย์พลเดช ปิ่นประทีป 3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จุมพล พูลภัทรชีวิน 4) รองศาสตราจารย์มาลี บุญศิริพันธ์ 5) นายศิริชัย สาครรัตนกุลโดยมีการเปลี่ยนประธานคณะกรรมการนโยบายทุก ๆ 2 ปี

ผู้อำนวยการ ส.ส.ท. มีนายเทพชัย ห่องได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้ดำเนินการคนแรก ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ปีพ.ศ. 2551-2554 และผู้อำนวยการคนต่อมาคือ นายสมชัย สุวรรณบรรณ ซึ่งอดีตเคยเป็นหัวหน้าแผนกภาษาไทย บีบีซี ภาควิชาการโลก และเคยดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการนโยบายของ Thai PBS ปีชุดที่ 1 ทั้งนี้ผู้อำนวยการ ส.ส.ท. เป็นประธานคณะกรรมการบริหารโดยตำแหน่ง

ตารางที่ 2.1 คณะกรรมการของ ส.ส.ท.

ตำแหน่ง	ชุดที่ 1 พ.ศ. 2551-2555	ชุดที่ 2 พ.ศ. 2556-2559
กรรมการนโยบาย		
ประธานกรรมการ	ศ.เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสีธรรม นายแพทย์พลเดช ปิ่นประทีป	ผศ.ดร. จุมพล พูลภัทรชีวิน รองศาสตราจารย์มาลี บุญศิริ พันธ์ นายศิริชัย สาครรัตนกุล
กรรมการด้านบริหารจัดการ	นพ.พลเดช ปิ่นประทีป นางจินตนา พันธุ์พัก	นายศิริชัย สาครรัตนกุล ศ.ดร.ปรานี ทินกร รศ.ดร.ธีรภัทร สงวนกษกร
กรรมการด้านส่งเสริม ประชาธิปไตย การพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่น การเรียนรู้และศึกษา การคุ้มครองและพัฒนาเด็ก เยาวชนหรือครอบครัวหรือ การส่งเสริมสิทธิของ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม	รศ.อรศรี งามวิทยาพงษ์ นางมัทนา หอมล่อ นายกมล กมลตระกูล นายจอณ อึ้งภากรณ์	ผศ.ดร. จุมพล พูลภัทรชีวิน นางสมศรี หาญอนันตสุข ดร.สมพันธ์ เตชะอธิก ศ.วิริยะ นามศิริพงศ์พันธ์
กรรมการด้านสื่อสารมวลชน	นายสมชัย สุวรรณบรรณ	รศ.มาลี บุญศิริพันธ์

	ผศ.เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์	นางสุวรรณ จิตประภัสร์
--	-----------------------------	-----------------------

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved

ตารางที่ 2.1 คณะกรรมการของ ส.ส.ท. (ต่อ)

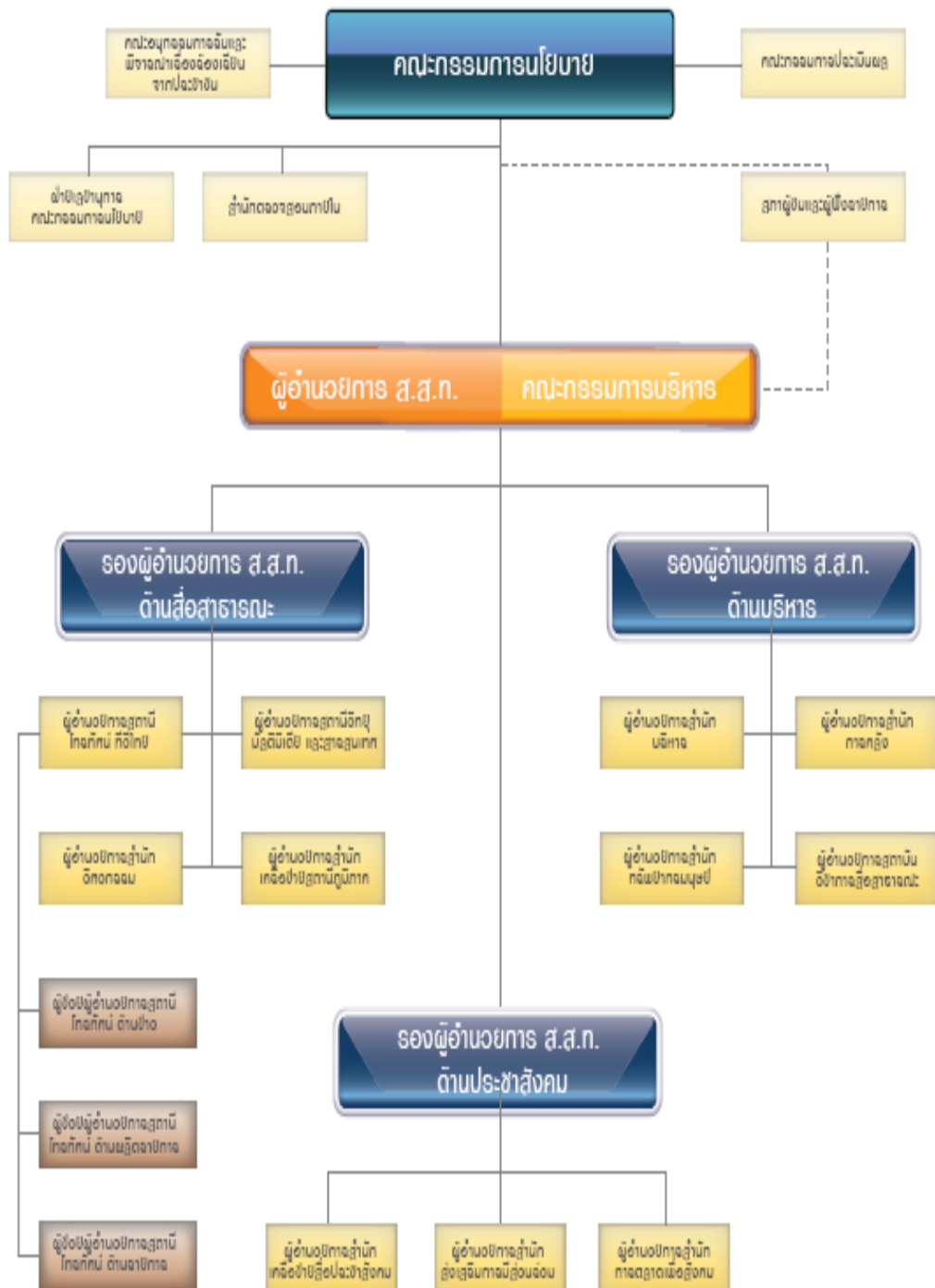
ตำแหน่ง	ชุดที่ 1 พ.ศ. 2551-2555	ชุดที่ 2 พ.ศ. 2556-2559
กรรมการบริหาร (แต่งตั้ง 18 ตุลาคม พ.ศ. 2555)		
ประธานกรรมการ และ ผู้อำนวยการส.ส.ท.	นายเทพชัย หย่อง	นายสมชัย สุวรรณบรรณ
กรรมการบริหาร	นายวสันต์ ภัยหลีกลี้ นางพรณิศา ไสยดีพันธุ์ นายบุญชาย ศิริ โภคทรัพย์ ผศ.จันทร์จิรา เอี่ยมมยุรา รศ.นวลน้อย ตรีรัตน์ รศ.สดศรี เผ่าอินจันทร์	นายวันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์ รองผู้อำนวยการส.ส.ท.ด้าน ข่าวและรายการ (กรรมการบริหาร) นายวุฒิ ลี้ลากุลวงศ์ รองผู้อำนวยการส.ส.ท. ด้านพัฒนาสื่อสาธารณะ (กรรมการบริหาร) นายมงคล ลีลาธรรม รองผู้อำนวยการด้านบริหาร และ ปฏิบัติการ (กรรมการบริหาร) นายพุทธิศักดิ์ นามเดช (กรรมการบริหารอื่น) นายสุพจน์ จริงจิต (กรรมการบริหารอื่น)

ภาพที่ 2.1 โครงสร้างองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

โครงสร้างการบริหารงาน

ภาพที่ 2.2 โครงสร้างองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะฯ ประกาศ 3 สิงหาคม 2552

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

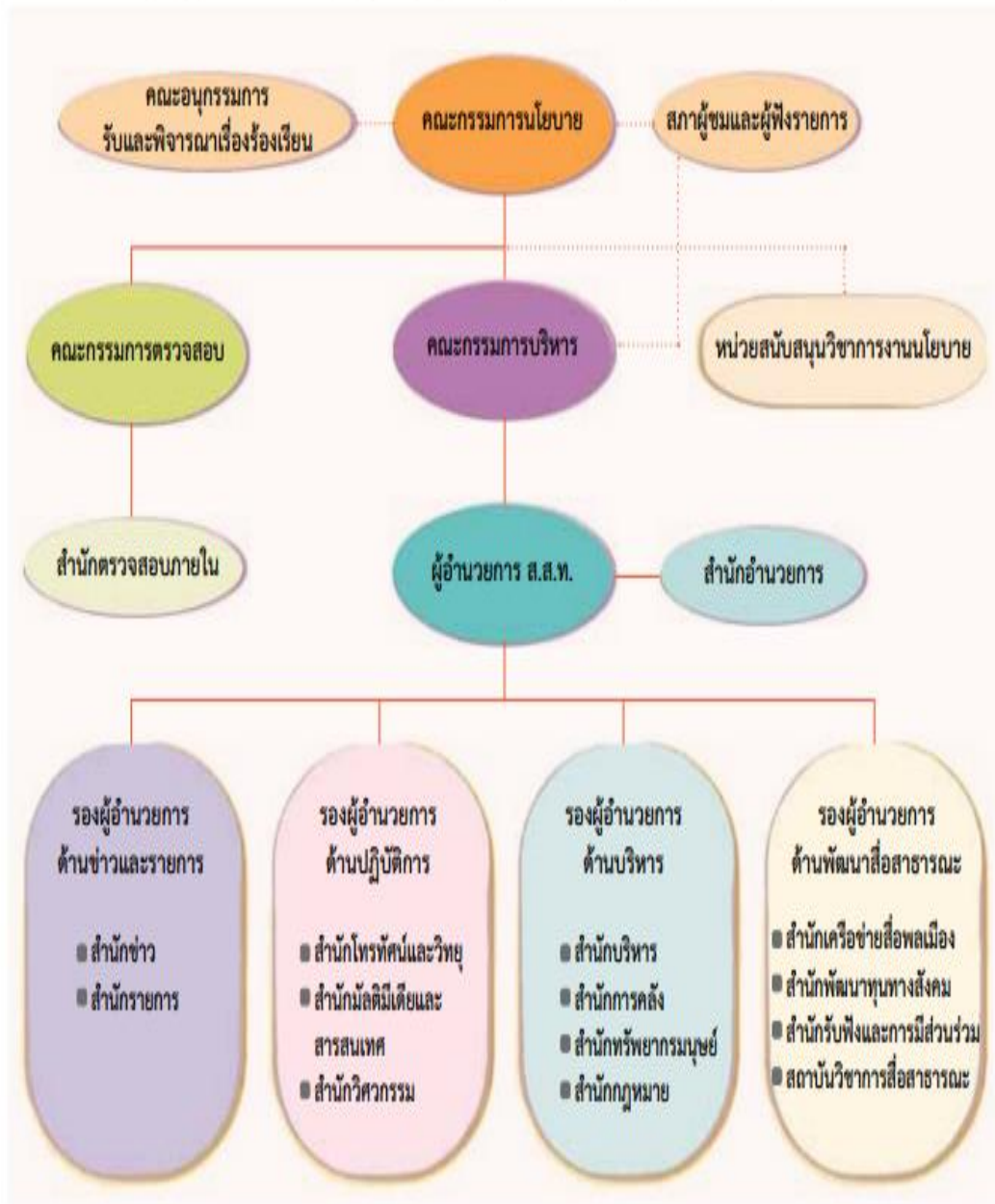

ภาพที่ 2.3 โครงสร้างองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะฯประกาศที่ 1 มกราคม 2554

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

โครงสร้างองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย

ทั้งนี้จากผังโครงสร้างข้างต้น ส.ส.ท.มีการปรับเปลี่ยนมาโดยตลอด จากรายงานการประเมินผล การดำเนินงานประจำปีพ.ศ.2552 (หน้า96) โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) คณะกรรมการการประเมินภายนอก ระบุถึงการประกาศโครงสร้างการบริหารใหม่ในปีที่ 3 โครงสร้างการบริหารของ ส.ส.ท.ควรมีความเสถียรภาพไม่ควรมีการปรับโครงสร้างใหญ่อีก ผู้อำนวยการ ส.ส.ท. ควรทำหน้าที่ในฐานะผู้รับผิดชอบสูงสุด ดูแลงานในภาพรวมและยุทธศาสตร์ และกระจายอำนาจไปยังรองผู้อำนวยการอย่างสมดุลและเหมาะสมใน ขณะที่กลไกสภาผู้ชมและผู้ฟัง รายการยังทำงานร่วมกับคณะกรรมการนโยบายและกรรมการบริหารเป็นอิสระไม่อยู่ภายใต้การกำกับ ของกรรมการนโยบายและกรรมการบริหาร กรรมการนโยบายมีหน้าที่ในการแต่งตั้งสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ มีหน่วยงานที่สนับสนุนการทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการคือ สำนักรับฟังและการมีส่วนร่วม²³ เป็นหน่วยที่คอยสนับสนุนและหนุนเสริมการทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ภายในสำนักรับฟังและมีส่วนร่วมมีหน่วยย่อยที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ โดยตรงคือ กองกิจการสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ส.ส.ท. ดังนั้นสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการทำงาน ร่วมกับกลไกของ ส.ส.ท. 3 ส่วนคือ

ก. คณะกรรมการนโยบาย โดยสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการทำหน้าที่ในการจัดทำรายงาน ข้อเสนอแนะ ข้อเสนอเชิงนโยบายประจำปีเสนอให้กับกรรมการนโยบายพิจารณานำไปพัฒนา ปรับปรุงการดำเนินงานของ ส.ส.ท.

ข. คณะกรรมการบริหาร ทำหน้าที่ในการรวบรวมข้อเสนอแนะ ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อส่งต่อ ให้กับคณะกรรมการนโยบาย และปฏิบัติตามนโยบายที่ออกโดยคณะกรรมการนโยบาย

ค. สำนักงานกิจการสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ภายใต้สำนักรับฟังและการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็น หน่วยสนับสนุนงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ

²³ สำนักรับฟังและการมีส่วนร่วมกรรมการนโยบายและกรรมการบริหาร ได้มีมติยกเลิกสำนักนี้ในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2557 คงไว้เหลือเพียงสำนักงานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการเพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยสนับสนุนสภาผู้ชมและผู้ฟัง รายการ

2) นโยบายองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย²⁴

คณะกรรมการนโยบาย ส.ส.ท.ได้ประกาศนโยบายด้านการดำเนินงานโดยรวมเพื่อใช้ในการดำเนินงานของส.ส.ท.ในปีพ.ศ. 2556 ไว้ดังนี้

2.1) นโยบายสร้างสรรค์ความดีงามให้กับสังคม เป็นสื่อสาธารณะที่ผลิตรายการที่เป็นประโยชน์ให้กับสังคม

2.2) นโยบายด้านการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของ สร้างการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของสื่อสาธารณะจากประชาชนทุกคนทุกกลุ่มเพิ่มขึ้นเช่นกลุ่มผู้พิการ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายสื่อ สัมชชา ชุมชน ชนชั้นกลาง เยาวชน และกลุ่มนักธุรกิจต่างๆ

2.3) นโยบายด้านข่าวและรายการ เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพการเสนอข่าวสารเชิงลึก นำเสนอข่าวอย่างฉับไว ทันการณ์ถูกต้องรอบด้าน

2.4) นโยบายด้านธรรมาภิบาลขององค์กรและความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร 1) เป็นองค์กรที่มีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้มีประสิทธิภาพสูงสุดตามพันธกิจองค์กร 2) เป็นองค์กรที่มีสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชนตลอดจนมีระบบบริหารงานบุคคลากรที่มีคุณภาพและทำงานอย่างมีความสุข มีจิตสำนึกสาธารณะและมีความภาคภูมิใจ

2.5) นโยบายด้านการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ของคนทุกกลุ่ม เช่นล่ามภาษามือ มีคำบรรยายใต้ภาพมีคำบรรยายประกอบ

2.6) นโยบายด้านฐานข้อมูล สร้างระบบฐานข้อมูลจากฐานรายการ เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลผลิตรายการและเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีประโยชน์ต่อสังคม

2.7) นโยบายด้านเทคโนโลยี ผู้นำทางเทคโนโลยีทางการออกอากาศทุกช่องทาง(Platform)เป็นตัวอย่างของสื่อสาธารณะในภูมิภาคอาเซียน

²⁴ รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ.2556

2.8) นโยบายการสร้างความมั่นคงด้านรายได้ขององค์กร ด้านการสร้างกลยุทธ์และหารายได้เพื่อความมั่นคงด้านรายได้ขององค์กร

ในขณะที่ปีพ.ศ.2558 นโยบาย ส.ส.ท.ได้ประกาศนโยบายเพิ่มเพื่อใช้ในการดำเนินงานของ ส.ส.ท.เพิ่มจากนโยบายปีพ.ศ. 2556 คือ นโยบายเชื่อมโยงสื่อสาธารณะทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยการส่งเสริมการเป็นสื่อสาธารณะต้นแบบภายในประเทศและภูมิภาคอาเซียน รวมถึงส่งเสริมการเสนอข่าวสาร วิจัย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนแลกเปลี่ยนความร่วมมือกับพันธมิตรสื่อทั้งในประเทศ ระดับภูมิภาคและประชาคมโลก²⁵

3) ยุทธศาสตร์และแผนการบริหารกิจการขององค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย

ยุทธศาสตร์ในการทำงานปีพ.ศ. 2551-2554 ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ให้น้ำหนักไปที่การดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามนโยบายด้านต่างๆ ซึ่งยุทธศาสตร์และแผนยังดำเนินการในลักษณะที่เป็นไปตามนโยบายภาพรวมขององค์กรทั้งในแง่ของด้านการพัฒนาคุณภาพรายการ พัฒนาสู่ความเป็นผู้นำโทรทัศน์ด้านรายการโทรทัศน์ที่โดดเด่นและแตกต่าง อาทิ ปีพ.ศ. 2553 การนำเสนอข่าวเรื่องของการเหตุการณ์การชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ (นปช.) พ.ศ.2554 มุ่งไปที่การสร้างบทบาทของสื่อสาธารณะท่ามกลางวิกฤตน้ำท่วมใหญ่ พ.ศ. 2555 เป็นเวทีและช่องทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมทุกระดับ จะสร้างการมีส่วนร่วมในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกในสังคมไทย ปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจสังคม กำหนดเป้าหมายคือการเปลี่ยนทัศนคติของคนให้เกิดการยอมรับความแตกต่างหลากหลาย ทั้งนี้ในแต่ละปีของ Thai PBS การดำเนินการตามนโยบายข้างต้น Thai PBS ได้สรุปความโดดเด่นในการทำงานขององค์กรในแต่ละปีไว้ดังนี้ พ.ศ. 2551 เป็นก้าวแรกของการเริ่มต้นสื่อสาธารณะ พ.ศ. 2552 พยายามมุ่งเป็นสถาบันสื่อสาธารณะที่สร้างสรรค์สังคมคุณภาพและคุณธรรม พ.ศ. 2553 เน้นทำให้ทีวีสาธารณะเป็นทีวีที่คุณวางใจ ท่ามกลางสถานการณ์การชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ (นปช.) พ.ศ. 2554 เน้นการทำหน้าที่สื่อสาธารณะในวิกฤตการณ์น้ำท่วมใหญ่

ในขณะที่ยุทธศาสตร์ของปีพ.ศ. 2555-2557 นั้นกรรมการนโยบายให้ความสำคัญกับเรื่องของ การมีส่วนร่วมและการรับผิดชอบต่อสังคม การบริหารทรัพยากรอย่างคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด และ

²⁵ เอกสารนโยบาย ส.ส.ท. พ.ศ. 2558

การเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน²⁶ ซึ่งออกโดยกรรมการบริหารชุดของนายเทพชัย หย่อง ในขณะที่นายสมชัย สุวรรณบรรณสานงานต่อได้โดยจัดทำยุทธศาสตร์การบริหารกิจการ เรียกว่ายุทธศาสตร์ 5P+R เพื่อใช้ทำงานในปี พ.ศ. 2556 โดยให้ความสำคัญกับประเด็นที่ไม่แตกต่างกันมากนักทั้งมิติการพัฒนาบริหารจัดการองค์กร การพัฒนาทรัพยากร บุคลากรขององค์กรให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล การพัฒนาเนื้อหารายการโดยการเสริมทีมข่าวและการสนับสนุนข้อมูล รวมทั้งเพิ่มช่องทางให้มีรายงานข่าวภาคสนามในกลุ่มอาเซียน เพื่อก้าวไปเป็นสื่อสาธารณะระดับภูมิภาคที่มีมาตรฐาน พัฒนาช่องทางสื่อ ปฏิรูปเว็บไซต์ออนไลน์ทั้งหมด โดยเปิดเว็บท่า(Portal web) ขององค์กรให้สะดวกแก่ผู้ใช้งานได้อย่างรวดเร็ว

โดย Thai PBS ได้กำหนดแผนบริหารกิจการปี พ.ศ. 2557 -2559 กำหนดจุดมุ่งหมายไว้เป็นผู้นำในการสร้างมาตรฐานคุณภาพสื่อสาธารณะในประเทศไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีเป้าหมายหลักสำคัญ 4 ด้านคือ

- 1) ขยายฐานผู้ชมและการยอมรับของสังคม มุ่งเพิ่มส่วนแบ่งทางหน้าจอโทรทัศน์เป็นร้อยละ 5 ของผู้ชมฟรีทีวี
- 2) เพิ่มช่องทางรายได้ให้มากขึ้น ทั้งในแง่การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า สร้างรายได้จากความเป็นเลิศขององค์กร และลดต้นทุนขององค์กร โดยทำความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ
- 3) ด้านกระบวนการผลิต และผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข่าว รายการเพื่อรองรับทีวีช่องที่ 2 ผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆมีเป้าหมายคือ การแพร่ภาพภาคพื้นดิน ดาวเทียม เคเบิล New media, Mobile Media ในปี2557ทีวี 1 สัปดาห์ข่าว 50 รายการ 50 ส่วนช่อง 2 ข่าว 20 รายการ 80
- 4) ด้านการบริหารและการเรียนรู้ มุ่งพัฒนาให้เป็นสื่อสาธารณะที่เข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเข้มแข็ง ในฐานะสื่อสาธารณะในประเทศและภูมิภาค โดยการปรับหลักการกระบวนการขององค์กรให้มีความกระชับและมีประสิทธิภาพ สร้างวัฒนธรรมองค์กรจนเป็นอัตลักษณ์ และสร้างองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งความสุข Happy work Placeภายในปี2559

²⁶ ประกาศองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทยเรื่องแผนบริหารกิจการส.ส.ท.ประจำปีพ.ศ. 2555-2557

ทั้งนี้ปีพ.ศ. 2557-2559 จุดมุ่งหมายหรือ “Goal” ของ Thai PBS ได้วางเป้าหมายคือ เป็นผู้นำในการสร้างมาตรฐานคุณภาพสื่อสาธารณะในประเทศไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้²⁷ ดังนั้นการดำเนินงานภายใต้กรรมการนโยบายและกรรมการบริหารของ Thai PBS ที่ผ่านมามุ่งพัฒนาองค์กรเป็นสื่อสาธารณะที่มีบทบาทสร้างสรรค์สังคมคุณภาพคุณธรรมตามเจตนารมณ์ของพ.ร.บ.องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะ เป็นองค์กรสื่อที่มีมาตรฐาน พัฒนาเนื้อหาที่แตกต่างหลากหลายเป็นประโยชน์กับสังคม ให้ความสำคัญกับการสร้างการมีส่วนร่วมซึ่งสะท้อนได้ถึงความแตกต่างจากสื่อมวลชนอื่นๆ ที่สำคัญสิ่งที่กรรมการนโยบายและกรรมการบริหารมุ่งมั่น คือการพัฒนาให้ Thai PBS เป็นผู้นำสื่อสาธารณะภายในประเทศและระดับภูมิภาคอาเซียน

4) ระบบสัญญาณ เครื่องข่ายสถานีและพื้นที่การให้บริการ

Thai PBS ออกอากาศด้วย 2 ระบบแบ่งออกเป็นการออกอากาศผ่านดาวเทียมในระบบ C-band หรือ HD (High Definition), SD (Standard Definition) และระบบภาคพื้นดิน ส่งสัญญาณในย่านความถี่ ยู เอช เอฟ (UHF) มีสถานีส่งทั่วประเทศไทยรวมจำนวนทั้งสิ้น 52 สถานี โดยมีสถานีส่งในภาคกลาง 7 สถานี ภาคเหนือ 16 สถานี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 13 สถานี ภาคตะวันออก 4 สถานี และภาคใต้ 12 สถานี ให้บริการครอบคลุมจำนวนประชากรที่สามารถรับชมได้ร้อยละ 98 ของประชากรทั้งหมดทั่วประเทศไทย (รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี 2551 องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย) และส่งสัญญาณผ่านดาวเทียมไทยคม 5 ย่านความถี่ C-band ส่งสัญญาณ 2 ระบบคือ DVB-S สำหรับความคมชัดเจนแบบมาตรฐาน (SDTV) และ DVB-S2 สำหรับความคมชัดแบบ HDTV²⁸

5) การให้บริการของ Thai PBS

การให้บริการของ Thai PBS หลักๆ คือ

ก) การให้บริการทางด้านโทรทัศน์

แพร่ภาพออกอากาศโทรทัศน์ทุกวัน ตั้งแต่ 05.00-02.00 น. วันละ 21 ชั่วโมง 147 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ปีละ 7,644 ชั่วโมง เป็นการดำเนินการให้บริการตามภารกิจสื่อสาธารณะ ส.ส.ท. ตั้งเป้าหมาย

²⁷ แผนการบริหารจัดการ 2557-2559 องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ส.ส.ท.

²⁸ ถามมาตอบไป รู้จัก เข้าใจ ไทยพีบีเอส : 2555

เป็นองค์กร Green Office งดให้บริการตั้งแต่ 02.00-05.00น. เป็นการให้ความสำคัญกับการประหยัดพลังงาน²⁹

ข) การให้บริการวิทยุกระจายเสียง

เนื่องจาก Thai PBS ยังไม่มีคลื่นวิทยุเป็นของตัวเอง เพราะไม่สามารถขอลื่นวิทยุจาก กสทช. ได้ ดังนั้นการดำเนินงานทางด้านวิทยุจึงเป็นลักษณะของการจัดทำ สถานีวิทยุร่วมเครือข่ายหรือองค์กรอื่น เช่น จัดทำ “สถานีวิทยุไทย เพื่อเด็กและครอบครัว” ร่วมกับเครือข่ายวิทยุเพื่อเด็กและเยาวชน ภายใต้มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) FM 105 MHz. เปิดสถานีในเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 โดยที่ Thai PBS ผลิตรายการ 5-6 ชั่วโมงต่อวัน รวมข่าวต้นชั่วโมง เข้าถึงกลุ่มผู้ฟังได้เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครชั้นใน

และพัฒนาให้บริการวิทยุออนไลน์ ต่อยอดจากวิทยุเดิมเผยแพร่รายการระหว่าง 06.00-21.00 น. ทางเว็บไซต์ www.thaipbsonline.net สามารถฟังได้ทางคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน และแท็บเล็ต ส่วนประชาชนต่างจังหวัดสามารถรับฟังผ่านวิทยุ นอกจากนี้สามารถรับสัญญาณผ่านดาวเทียมด้วยเครื่องรับสัญญาณดาวเทียม ที่รองรับระบบ DVB-S2 ได้ด้วย รูปแบบของวิทยุออนไลน์ช่องทดลองออกอากาศเป็นการผลิตรายการโดยผู้ผลิตภายใน และนำวิทยุมาริรันจากรายการที่ผลิตออกอากาศทางวิทยุไทยเพื่อเด็กและครอบครัว รวมถึงรายการที่ดึงสัญญาณจากสถานีโทรทัศน์ ปลายปี พ.ศ. 2554 ได้ปรับเปลี่ยนใหม่ยกเลิกการริรันออกจากผังรายการ เป็นการผลิตรายการใหม่จากผู้ผลิตรายการภายนอกร้อยละ 61 และการดึงสัญญาณจากสถานีโทรทัศน์ร้อยละ 39 แบ่งเป็นประเภทรายการข่าวร้อยละ 30 ประเภทรายการสารประโยชน์และสาระบันเทิงร้อยละ 70

ค) สื่ออื่นๆ เช่น Website ,Social Media, TV Online

นอกจากให้บริการโทรทัศน์และวิทยุแล้ว Thai PBS ยังขยายฐานผู้ชมและเจาะกลุ่มผู้ชมโดยการพัฒนาเว็บไซต์ Thai PBS และพัฒนาเว็บไซต์ข่าวแยกออกจากเว็บไซต์หลัก เพื่อให้สามารถติดตามข่าวได้สะดวกรวดเร็วมากขึ้น โดยการเชื่อมโยงกับข่าวหน้าจอนำเสนอผ่านเว็บไซต์ www.thaipbs.or.th และเผยแพร่โทรทัศน์ออนไลน์ เป็นการดึงภาพออกอากาศสด (Live cast) จากหน้าจอ Thai PBS การ

²⁹ บทสัมภาษณ์นายสมชัย สุวรรณบรรณ ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จากหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ ปีที่ 32 ฉบับที่ 2,808 วันที่ 10 - 12 มกราคม พ.ศ. 2555

ให้บริการดังกล่าวพบว่าปี 2554 อัตราการเติบโตของผู้เข้าชมหน้าเว็บไซต์เพิ่มขึ้นจากปี 2553 โดยเฉพาะทีวีออนไลน์ <http://live.thaipbs.or.th>

สำหรับ Social Media Thai PBS พัฒนาการบริการข่าวสารและสร้างเครือข่ายผ่านทางโซเชียลมีเดีย ทั้งทวิตเตอร์ และเฟสบุ๊ก www.facebook.com โดยเฉพาะช่วงตุลาคม-ธันวาคม 2554 ทวิตเตอร์@Thai PBS มีผู้ติดตามเป็นก้าวกระโดดเป็นอันดับ 1 ของกลุ่มองค์กรสื่อที่นำเสนอข่าว³⁰

พ.ศ. 2555 Thai PBS ปรับเว็บไซต์หลัก โดยแยกเนื้อหาเว็บไซต์เป็น 3 เว็บไซต์ ได้แก่ เว็บไซต์หลัก เว็บไซต์รายการ และเว็บไซต์องค์กร เพื่อให้มีความชัดเจนของเนื้อหาและรายการ ตรงต่อลักษณะของการเข้าไปใช้งาน ซึ่ง 5 อันดับหน้ารายการบนเว็บไซต์ที่ได้รับความนิยมเข้าไปชมสูงสุดใน ปีพ.ศ. 2555 คือ รายการ English Breakfast รายการกตัตการบ้านทุ่ง รายการกินอยู่คือ รายการท่องเที่ยวโลกกว้าง รายการพื้นที่ชีวิตตามลำดับ

ขณะที่พฤติกรรมการบริโภคของผู้ชมเปลี่ยนไปทำให้การชมทีวีออนไลน์ ในลักษณะ Live cast จากหน้าจอ Thai PBS ส่งผลให้ได้รับความนิยมสูงขึ้น นอกจากนี้ Thai PBS ยังนำรายการที่ดีมีประโยชน์เผยแพร่ทางเว็บไซต์ให้ผู้ชมสามารถติดตามชมย้อนหลังได้ตามความต้องการ

นอกจากนี้ได้พัฒนากลุ่มงานเว็บไซต์ ถ่ายทอดสดอินเตอร์เน็ตทีวีในชื่อ www.webTVThaiPBS.com โดยใช้ถ่ายทอดสดกิจกรรมที่สำคัญต่างๆ อาทิ การประชุมสุดยอดด้านสื่อมวลชนแห่งเอเชีย-แปซิฟิก (Asia Media Summit 2012) งานระพีเสนาในงาน 90 ปี ศ.ระพี สาคริก เรื่อง สื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

6) งบประมาณ

Thai PBS มีรายได้บำรุงองค์การจากภาษีสรรพสามิตร้อยละ 1.5 ต่อปี ไม่เกิน 2,000 ล้านบาทมีรายจ่ายตามหมวดหลักดังนี้

- ก) เงินเดือนและค่าตอบแทน
- ข) ต้นทุนผลิตและจัดหารายการ
- ค) ต้นทุนเครือข่ายส่งสัญญาณออกอากาศ
- ง) ค่าใช้จ่ายในการบริหาร

³⁰ รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี 2554 องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย :2555

จ) ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย

ทั้งนี้หมวดค่าใช้จ่ายที่มีสัดส่วนสูงที่สุดคือ หมวดต้นทุนผลิตและจัดหารายการ ทั้งนี้ค่าใช้จ่ายของ Thai PBS สูงขึ้นทุกปีตั้งแต่ปีพ.ศ. 2551 – 2556³¹ ตามลำดับดังนี้

พ.ศ. 2551 1,012,417,311.94 ล้านบาท

พ.ศ. 2552 1,090,407,532.32 ล้านบาท

พ.ศ. 2553 1,290,326,039.85 ล้านบาท

พ.ศ. 2554 1,570,112,410.81 ล้านบาท

พ.ศ. 2555 1,817,262,474.49 ล้านบาท

พ.ศ. 2556 1,707,301,469.60 ล้านบาท

จากอัตราค่าใช้จ่ายข้างต้นชี้ให้เห็นว่า Thai PBS มีค่าใช้จ่ายสูงขึ้นตามลำดับ พ.ศ. 2556 ผู้ประเมินภายนอกของ Thai PBS ชี้ว่า ไทยพีบีเอสเผชิญปัญหาเรื่องของการเงินเริ่มติดลบเนื่องจากงบประมาณถูกจำกัดไว้ที่ 2,000 ล้านบาทโดยไม่มีการเพิ่มมา 6 ปีแล้ว ซึ่งสวนทางกับรายจ่ายที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปี³²

รายได้ของ Thai PBS นอกเหนือจากงบประมาณจากภาษีสรรพสามิตดังกล่าวแล้ว ที่ผ่านมามีรายได้จากแหล่งอื่นๆ อีก อาทิ การขายลิขสิทธิ์ การให้เช่าอาคารสถานที่ การผลิตร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เป็นต้น หากแต่รายได้ดังกล่าวมีอัตราน้อยมากไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับรายจ่ายและการเตรียมปรับตัวเข้าสู่การเป็นทีวีดิจิทัลที่ ส.ส.ท.มี 2 ช่องออกอากาศ

แผนบริหารจัดการองค์กรปีพ.ศ. 2557 มีแนวทางบริหารจัดการด้านการเงินดังนี้คือ 1) การเพิ่มรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญาหรือรายการที่ Thai PBS ผลิต 2) บริหารจัดการงบประมาณที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น 3) คือการร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ในการผลิตรายการ โดยมีเป้าหมายในการระดมทุน 160 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2557 400 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2558 และ 600 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2559

³¹ ราชผลปฏิบัติงานประจำปี พ.ศ. 2552-2556 องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย

³² คอลัมน์เปิดบ้านไทยพีบีเอส ไทยพีบีเอสจะไปทางไหนในอีก 3 ปีข้างหน้า : วารสารไทยพีบีเอส 2557

7) การปรับตัวสู่ทีวีดิจิทัล

เมื่อ กสทช. ประกาศเปลี่ยนผ่านทีวีอนาล็อกเป็นทีวีดิจิทัลในปี 2558 Thai PBS มีความพร้อมมากที่สุดและเป็นโอกาสที่จะทำให้มีรายได้เพิ่มเนื่องจากได้รับใบอนุญาตดังนี้

- ก) การให้บริการช่องรายการโทรทัศน์ หรือ Service Provider จำนวน 2 ช่อง HD
- ข) ให้บริการโครงข่ายหรือ Multiplexer (MUX) จำนวน 1 โครงข่าย
- ค) ให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก (Facility Provider)

กรรมการบริหาร Thai PBS ได้วางแผนเกี่ยวกับทีวีดิจิทัลโดยจัดสรรโครงข่ายช่อง HD ไว้ 3 ช่อง เก็บไว้ดำเนินการเอง 2 ช่อง สำหรับช่องข่าว และสารประโยชน์ 1 ช่อง และช่องเด็กเยาวชนและครอบครัว 1 ช่อง เหลืออีก 1 ช่องเปิดให้ผู้ประกอบการรายอื่นเช่าช่องสัญญาณ HD 1 ช่อง อัตราช่องละ 13.5 ล้านบาท/เดือน และให้เช่าช่องสัญญาณ SD 3 ช่องๆละ คิดเป็น 4.6 ล้านบาท/เดือน (โดยประมาณ) ทั้งนี้เป็นเวลา 15 ปี³³

นอกจากนี้ Thai PBS ได้รับอนุญาตเป็นผู้ให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก (Facility Provider) ซึ่งจะหารายได้เข้าองค์กรได้ อัตรา 6 ล้านบาท/เดือน ต่อ 1 ช่อง

ล่าสุดวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 ส.ส.ท.ได้ทำพิธีลงนามเซ็นสัญญาให้เช่าช่อง HD 1 ช่อง กับบริษัทบีอีซี-มัลติมีเดีย จำกัด และช่องโทรทัศน์ระบบความชัดปกติ SD 6 ช่อง กับบีอีซี-มัลติมีเดีย จำกัด 1 ช่อง บริษัทไทยทีวี จำกัด และบริษัทอาร์เอสเทเลวิชั่น จำกัด บริษัทละ 2 ช่อง

จากข้อมูลการวางแผนของ Thai PBS ในการใช้งบประมาณ และแนวทางการก่อให้เกิดรายได้ดังกล่าวข้างต้นนั้น สะท้อนได้ว่า Thai PBS ยังพอมีช่องทางในการหารายได้เพื่อบริหารจัดการองค์กร แต่อาจยังไม่เพียงพอ ต้องหาเพิ่มอีก 200-300 ล้านบาท³⁴ ซึ่งจำนวนเงินดังกล่าวมีช่องทางได้มาคือการให้เช่าช่องสัญญาณข้างต้น ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากข้อมูลคาดการณ์ว่า Thai PBS จะมีงบประมาณเพียงพอในการดำเนินการและพัฒนาเพื่อรองรับการปรับตัวเข้าสู่ยุคทีวีดิจิทัลแม้ไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนเพิ่มจากภาครัฐก็ตาม แต่ทั้งนี้ Thai PBS ต้องทำทุกช่องทางทั้งจากการขายลิขสิทธิ์ การผลิตร่วมกับองค์กรอื่นๆ การรับจ้างผลิตรายการ การถ่ายทอดสด การฝึกอบรม การให้เช่าอาคารสถานที่

³³ คอลัมน์เปิดบ้านไทยพีบีเอส :วารสารไทยพีบีเอส, 2556

³⁴ คอลัมน์เปิดบ้านไทยพีบีเอส: วารสารไทยพีบีเอส, 2556

ห้องประชุมเป็นต้น ให้เกิดรายได้เพิ่มเพื่อเป็นงบประมาณสำรองในการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

8) สัดส่วนรายการ

ตั้งแต่พ.ศ. 2551-2556 Thai PBS แบ่งประเภทรายการของไว้ 3 กลุ่มคือ รายการประเภทข่าว รายการประเภทสารประโยชน์ และรายการประเภทสาระบันเทิง แบ่งสัดส่วนรายการออกเป็นรายการข่าวร้อยละ 40 รายการสารประโยชน์ร้อยละ 40 และรายการสาระบันเทิงร้อยละ 30 ทั้งนี้ร้อยละ 40 ของรายการข่าวต้องเป็นรายการข่าวที่ผลิตเอง ส่วนกลุ่มรายการสารประโยชน์ 30 เปอร์เซ็นต์ แบ่งสัดส่วนของการผลิตระหว่างThai PBS กับผู้ผลิตอิสระ สำหรับกลุ่มรายการสาระบันเทิงอีก 30 เปอร์เซ็นต์ส่วนใหญ่ผลิตโดยผู้ผลิตอิสระ ทั้งนี้แหล่งผลิตรายการ ร้อยละ 75 เป็นรายการที่ผลิตในประเทศและอีกร้อยละ 25 เป็นรายการนำเข้าจากต่างประเทศ นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีการจัดทำผังรายการทุก ๆ 3 เดือน 4 ไตรมาส เพื่อปรับเปลี่ยนผังรายการให้มีความเหมาะสมกับเพศวัย กลุ่มคน และการพัฒนาคุณภาพรายการ

จนกระทั่งปีพ.ศ.2556 กรรมการนโยบายชุดที่ 2 ได้อนุมัติให้ปรับสัดส่วนรายการเป็นรายการข่าวร้อยละ 50 และรายการสารประโยชน์ สาระบันเทิงร้อยละ 50 เท่ากัน³⁵ เพื่อเตรียมให้สถานีโทรทัศน์ช่องปัจจุบันเป็นสถานีข่าวและสารประโยชน์ และจะปรับสัดส่วนรายการประเภทข่าวให้เพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยวางแผนจัดตั้งกับสถานีโทรทัศน์ช่องที่ 2 ภายในปีพ.ศ. 2559 หลังจากประเทศปรับตัวเข้าสู่ทศวรรษที่ 2 ซึ่งการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ช่องที่ 2 Thai PBS กำหนดให้เป็นสถานีโทรทัศน์สำหรับเด็กเยาวชนและครอบครัว

การผลิตรายการของThai PBS

- ก) Thai PBS ผลิตเองประกอบด้วยรายการข่าวและรายการสารประโยชน์บางส่วน ซึ่งรายการข่าวเช้า ข่าวเที่ยง ข่าวค่ำ และข่าวรอบดึก ผลิตโดยบุคลากรของ ส.ส.ท.ทั้งหมด
- ข) Thai PBS ร่วมผลิตกับผู้ผลิตอิสระ แบ่งผู้ผลิตอิสระออกเป็น 3 ประเภทได้แก่ ผู้ผลิตอิสระที่เป็นนิติบุคคล ผู้ผลิตอิสระที่เป็นชุมชน ผู้ผลิตอิสระที่เป็นบุคคล นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้พิการสามารถเข้ามาจัดรายการได้ด้วย

³⁵ แผนการจัดทำรายการประจำปีพ.ศ.2557 องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย

- ก) Thai PBS จัดซื้อจากต่างประเทศ
- ง) Thai PBS ร่วมมือผลิตกับหน่วยงานภายนอก การร่วมมือผลิตกับหน่วยงานต่างๆ และเครือข่ายทางสังคมภายในประเทศ ถือเป็นต้นทุนสำคัญในการพัฒนาสื่อสาธารณะ และเป็นการสร้างความร่วมมือกับผู้สนับสนุนและเครือข่ายภาคียุทธศาสตร์ อาทิปีพ.ศ. 2555 มีหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนและพัฒนารายการร่วมกับ Thai PBS จำนวน 22 องค์กร สนับสนุนทั้งในรูปแบบงบประมาณ เนื้อหารายการ และตัวรายการ ที่ฟรีต้นทุนค่าผลิต และมีจำนวนรายการที่พัฒนาร่วมกับหน่วยงานภายนอกจำนวน 33 รายการ

รายการของ Thai PBS ไม่มีโฆษณา หรือผลประโยชน์แอบแฝงทางการค้า ธุรกิจหรือการเมือง เพราะรายการของ Thai PBS ผลิตขึ้นโดยใช้งบประมาณจากภาษีของประชาชน และกรอบของกฎหมายพ.ร.บ.องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อทางจริยธรรม จรรยาบรรณต่อสังคม

9) ลักษณะเนื้อหาของรายการของ Thai PBS

ลักษณะเนื้อหาของรายการของสถานี Thai PBS³⁶ ระบุว่า กิจกรรมบริการสาธารณะ Thai PBS ต้องให้มีรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และบันเทิงร้อยละ 30 และลักษณะเนื้อหาของรายการของสถานีว่า รายการที่ให้บริการผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงหรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ขององค์การต้องมีเนื้อหาและคุณค่าดังนี้(มาตรา 43)

- ก) ข่าวสารที่มีผลกระทบต่อสาธารณะที่เสนออย่างเที่ยงตรง รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์รอบด้าน และเป็นธรรม ในสัดส่วนที่พอเพียงในช่วงที่มีผู้รับชมและรับฟังมาก
- ข) รายการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอภิปรายหรือแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นที่สำคัญต่อสาธารณะซึ่งมีความคิดเห็นแตกต่างกันในสังคม บนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้องมีสมดุลของความคิดเห็นฝ่ายต่างๆ และมีการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล

³⁶ สถาบันวิชาการสื่อสาธารณะไทยพีบีเอส, 2556

- ค) รายการที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและรายการที่ส่งเสริมการศึกษาในวิทยาการสาขาต่างๆ และการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนอย่างเพียงพอ โดยคำนึงถึงเวลาที่สะดวกต่อการรับชมและรับฟัง
- ง) รายการกีฬา นันทนาการ และรายการที่ส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน
- จ) รายการที่ส่งเสริมเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความสามัคคีในสังคม ตลอดจนสนับสนุนให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมมีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือนำเสนอข้อมูลของตน
- ฉ) รายการที่เป็นการสนับสนุนผู้ผลิตรายการอิสระซึ่งต้องจัดสรรเวลาให้เพียงพอ

เนื้อหาของรายการของThai PBS³⁷ ดังนี้

- ก) ฐานทรัพยากร สิทธิชุมชน สิ่งแวดล้อม
- ข) สังคมที่เป็นธรรม ประชาธิปไตยชุมชน การเมืองภาคพลเมือง สิทธิผู้บริโภค คอร์รัปชัน
- ค) ความรู้เท่าทันสื่อ การให้ความรู้และการศึกษาในวิทยาการสาขาต่างๆ
- ง) ทักษะชีวิต การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ
- จ) การสร้างความรู้ และความเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ เพศสภาพ
- ฉ) ศิลปวัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ สุนทรียและจินตนาการ
- ช) การพัฒนาพลังทางสังคม เพื่อร่วมสร้างสังคมคุณภาพและคุณธรรม
- ซ) ให้ความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจการเมืองและวัฒนธรรมของโลกในเชิงลึก

นอกจากนี้ Thai PBS กำหนดให้มีประเด็นหลักที่สำคัญคือ

- ก) คอร์รัปชัน การคอร์รัปชันเป็นปัญหาของประเทศมานาน และมีรูปแบบที่ซับซ้อนมากขึ้น สื่อสาธารณะมีหน้าที่ตรวจสอบและเปิดเผยกระบวนการและผลกระทบ

³⁷ รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีพ.ศ. 2556 องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย

ของคอร์รัปชันอย่างกะทัดรัด ทั้งการคอร์รัปชันที่ผ่านการบริหารจัดการโดยปกติ หรือการคอร์รัปชันเชิงนโยบาย

- ข) ประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม เป็นหน้าที่ของสื่อสาธารณะที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของประชาธิปไตยที่ถูกต้อง อันประกอบด้วยระบบถ่วงดุล ระบบการตรวจสอบ และการกระจายอำนาจ รวมไปถึงการเรียกร้องให้สังคม เห็นปัญหา และประเด็นในเรื่องความเท่าเทียมทางโอกาส สิทธิมนุษยชนและ กระบวนการการเมืองการปกครองทุกระดับ เพื่อผลักดันให้สังคมก้าวสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่มีความเป็นธรรมทางโอกาสอย่างแท้จริง
- ค) ให้การศึกษาและสร้างความเข้าใจในเรื่องการรวมกลุ่มเป็นประชาคมของชาติอาเซียน ให้ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ผู้นำ วิถีชีวิตและวัฒนธรรม และ ผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในการรวมกลุ่มเป็นประชาคมอาเซียน

ทั้งนี้ Thai PBS ได้ระบุไว้ชัดเจนอีกว่า ยามใดที่ประเทศชาติเกิดวิกฤตการณ์ สถานการณ์ฉุกเฉิน หรือภัยพิบัติ Thai PBS จะปรับเวลาการนำเสนอข่าวและรายการให้สนองตอบแนวทางของการเตือนภัยให้ข้อมูล ความเร็วแก่ประชาชนเพื่อรักษาชีวิตและทรัพย์สินให้ดีที่สุดและมากที่สุด

10)ฐานผู้ชม

บริษัทเอจีบีแอลเซ็นมีเดียริลส์ (ประเทศไทย) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีบทบาทในการวัดเรตติ้งคนชมโทรทัศน์ ได้รายงานผลการประเมินความนิยม Thai PBS ของประชาชน พบว่า โดยเฉลี่ยมีผู้เข้าชมสถานีโทรทัศน์ Thai PBS ในแต่ละวันปีพ.ศ. 2551 จำนวน 16,900,000 คน พ.ศ. 2552 จำนวน 59,857,000 คนโดยแยกตามกลุ่มคนดูดังนี้

ตารางที่ 2.2 ช่วงอายุของผู้ชมรายการไทยพีบีเอส

อายุ	พ.ศ.2551	พ.ศ.2552
4-14 ปี	2,441,000	10,057,000
15-24 ปี	2,095,000	9,758,000
25-39 ปี	3,813,000	15,300,000
40-49 ปี	3,365,000	9,981,000

50 ปีขึ้นไป	5,203,000	14,701,000
-------------	-----------	------------

ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปนิยมติดตามชม Thai PBS มากที่สุด โดยแยกเป็นคนในเขตชนบท(ชนบท)มากที่สุด รองมาคือเขตเทศบาล และกรุงเทพฯและปริมณฑล ตามลำดับ ช่วงเวลาที่มีผู้เข้าชมสูงที่สุดคือ ช่วงเวลา 19.00-20.30 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาข่าวและสารคดี สำหรับกลุ่มเด็ก เยาวชนเป็นกลุ่มผู้ชมหลักในช่วงวันเสาร์อาทิตย์³⁸ และกลุ่มผู้ชมจะเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง และมีสัดส่วนการเข้าชมรายการของ Thai PBS คนนิยมเข้าชมรายการประเภทข่าว รายการประเภทสารคดี และรายการประเภทสาระบันเทิง ตามลำดับ³⁹

2.5.2 สมาชิกและผู้ฟังรายการส.ส.ท.

ส.ส.ท.เป็นสื่อสาธารณะ ไม่ใช่เพียงแค่อำนาจเพื่อสังคมเท่านั้น แต่เป็นสื่อของสังคม การมีส่วนร่วมของสังคมและประชาชนกลุ่มต่างๆถือเป็นหัวใจสำคัญในฐานะของความเป็นเจ้าของ สมาชิกและผู้ฟังรายการถือเป็นกำลังการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมกับประชาชนและสังคม ฐานคิดของการมีสมาชิกและผู้ฟังรายการเป็นการนำเอาหลักการแนวคิดของสื่อสาธารณะของหลายประเทศที่เป็นสากลมาเป็นต้นแบบเพื่อปรับให้เข้าบริบทสังคมไทย ดังนั้นการมีสมาชิกและผู้ฟังรายการจึงเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของ Thai PBSที่น่าสนใจ พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย สมาชิกและผู้ฟังรายการเกิดขึ้นตามมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 สมาชิกและผู้ฟังรายการ เป็นกลไกหลักที่ทำงานควบคู่กับ ส.ส.ท. โดยจัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้ชมและผู้ฟังแล้วสะท้อนความคิดเห็นความต้องการกลับไปยัง ส.ส.ท. เพื่อนำไปพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพการให้บริการและผลิตรายการให้สอดคล้องกับประโยชน์สาธารณะ อีกทั้งมีหน้าที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อกำหนดนโยบายและทิศทางขององค์กร

1) บทบาทและหน้าที่สมาชิกและผู้ฟังรายการ

³⁸ รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี 2552 องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะ 2553

³⁹ รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี 2551 องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย 2552

บทบาทหน้าที่ที่สำคัญของสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการ
ดำเนินการของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ พ.ศ. 2556(ฉบับปรับปรุง) สรุปไว้ดังนี้

- ก) ฝึติดิตตามรับชมและรับฟังรายการจากทุกสื่อขององค์กร และนำข้อคิดเห็นมา
หารือแลกเปลี่ยนในระหว่างสมาชิก และกำหนดเป็นวาระนำเสนอต่อที่ประชุม
สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ
- ข) จัดให้มีกระบวนการกิจกรรมการมีส่วนร่วมเพื่อรับฟังความคิดเห็น
ข้อเสนอแนะต่อรายการของส.ส.ท. และข้อเสนอแนะจากประชาชนในภูมิภาค
และเครือข่ายทุกไตรมาส
- ค) จัดให้มีการสร้างและขยายเครือข่าย “เพื่อนสื่อสาธารณะ” ทั่วประเทศจากผู้
ประสงค์ ที่จะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อรายการและกิจการของ
องค์กร
- ง) จัดทำรายงานที่มีผลมาจากการรวบรวมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะใน
ภูมิภาคและในวงกว้าง โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้ครอบคลุมประเด็นที่
สะท้อนถึงคุณภาพ มาตรฐาน จริยธรรมขององค์กรและผลกระทบจากการ
นำเสนอรายการ ทุกไตรมาส พร้อมทั้งรวบรวมเป็นรายงานประจำปี เพื่อส่ง
มอบให้คณะกรรมการบริหารและคณะกรรมการนโยบาย
- จ) จัดทำรายงานประจำปี ที่ถอดบทเรียนการทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ
ในรอบปี พร้อมข้อเสนอแนะที่มีเหตุผลสนับสนุนจากข้อมูลที่รวบรวมได้
นำเสนอคณะกรรมการบริหารและคณะกรรมการนโยบาย

กฎหมายกำหนดให้สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการมีสมาชิกทั้งหมดไม่เกิน 50 คนกำหนดตำแหน่ง
คราวละ 2 ปี โดยสมาชิกไม่สามารถดำรงตำแหน่งซ้ำกันเกิน 2 วาระ สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ
ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนไม่เกิน 50 คน มาจากกลุ่มหรือเครือข่ายหรือบุคคลดังต่อไปนี้

- ก) บุคคลที่ได้รับคัดเลือกจากองค์กร/กลุ่ม/เครือข่ายภาคพลเมือง แยกตามพื้นที่ซึ่ง
แบ่งเป็น 9 ภูมิภาค ภูมิภาคละ 1 คนรวมทั้งสิ้น 9 คน
- ข) ผู้ชมและผู้ฟังที่ติดตามรายการขององค์กรอย่างเข้มข้นเป็นที่ประจักษ์ แยกตาม
พื้นที่กระจาย 9 ภูมิภาค ภูมิภาคละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน
- ค) บุคคลที่ได้รับคัดเลือกจากองค์กรในเครือข่ายภาคพลเมืองเป็นกลุ่มเฉพาะ รวม
24 กลุ่มๆละ 1 คน โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างเพศชายและเพศหญิง รวม
ทั้งสิ้น 24 คน ดังนี้ กลุ่มการศึกษา กลุ่มหลากหลายทางเพศ กลุ่มผู้พิการ กลุ่ม

ชาติพันธุ์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสิทธิมนุษยชน กลุ่มธุรกิจและผู้ประกอบการ
 กลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี กลุ่มครอบครัว กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มส่งเสริมสถานภาพ
 สตรี กลุ่มแรงงานในระบบ กลุ่มแรงงานนอกระบบ กลุ่มแรงงานข้ามชาติ กลุ่ม
 คนจนเมือง กลุ่มผู้บริโภค กลุ่มสุขภาพ กลุ่มสิ่งแวดล้อม กลุ่มฐาน
 ทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่มเครือข่ายสังคมออนไลน์ กลุ่มสื่อกระจายเสียงภาค
 พลเมือง กลุ่มสื่อพื้นบ้าน กลุ่มศิลปะ

สมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการของ ส.ส.ท.ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2551 -2557 มีมาทั้งหมด 3 รุ่น
 ปัจจุบัน พ.ศ.2557 ถือเป็นสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ส.ส.ท. รุ่นที่ 3 มีผู้ที่ได้รับการสรรหาเข้า
 มาทำหน้าที่มีสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการที่มาจากสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการรุ่นที่ 2
 จำนวน 15 คน จากกลุ่มประเด็น 19 คน จากภูมิภาค 9 คน และจากผู้ชมเข้มข้นเชิงประจักษ์ 8 คน รวม
 ทั้งหมด 50 คน ดังนี้

ก) สมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการรุ่นที่ 3

- นางกรวรรณ พนาวงค์ กลุ่มประเด็นสื่อพื้นบ้าน
- นางสาวรวงทอง จันดา ภูมิภาคอีสานตอนล่าง
- นายวีระพงษ์ กังวานนวกุล กลุ่มเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี
- นายฉิ้น บัวบาน ภูมิภาคใต้ตอนล่าง
- นายเชษฐา มั่นคง กลุ่มเยาวชนอายุไม่เกิน 25 ปี
- นางสาววาสนา ลำดี กลุ่มแรงงานนอกระบบ
- นางสาวจรรยา กวางแก้ว ภูมิภาคเหนือตอนล่าง
- นางแสงนภา สุทธิภาค ภูมิภาคใต้ตอนบน
- นางสาวธนพร วิจันทร์ กลุ่มแรงงานในระบบ
- นางสาวชิตชนก ฉานคุปตรัตน์ กลุ่มเครือข่ายสังคมออนไลน์
- นางสาวปัทมา ทศศิริ กลุ่มคนจนเมือง
- นางสาวพรนดา ปานแก้ว กลุ่มสิทธิมนุษยชน
- นายธภัทร มณีรัตน์ กลุ่มชาติพันธุ์
- นายกรณ์เอก แผลงสุข ภูมิภาคกลางตะวันตก
- คุณนาคา ไชยจิตต์ กลุ่มหลากหลายทางเพศ

ข) กลุ่มประเด็น

- นายไทรภพ โคตรวงษา กลุ่มประเด็นการศึกษา
- นายรัตนชัย นับุพพุทชาด กลุ่มประเด็นคนพิการ
- นางสาววลัยพร ภูมิรัตน์ กลุ่มประเด็นเกษตรกร
- นายธีรสิทธิ์ อมรแสนสุข กลุ่มประเด็นธุรกิจและผู้ประกอบการ
- นายอัมพร วากพ กลุ่มประเด็นเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี
- นางสาวนรินทร์ ปากบารา กลุ่มประเด็นเยาวชนอายุไม่เกิน 25 ปี
- นางเกณิกา พงษ์วิรัช กลุ่มประเด็นครอบครัว
- นายบัญญัติ พูลทรัพย์ กลุ่มประเด็นผู้สูงอายุ
- นางพิมพ์ธรรม เอื้อเฟื้อ กลุ่มประเด็นส่งเสริมสถานภาพสตรี
- นางฉิรมล สุทธิพรรณพงศ์ กลุ่มประเด็นแรงงานนอกระบบ
- นายเสถียร ทันพรม กลุ่มประเด็นแรงงานข้ามชาติ
- นางโสภิตา เอกจิตร กลุ่มประเด็นผู้บริโภค
- นางสาวบุษยา คุณากรสวัสดิ์ กลุ่มประเด็นสุขภาพ
- นายรัฐ เรืองโชติวิทย์ กลุ่มประเด็นสิ่งแวดล้อม
- นางสาวสนธยา ปรีเปรม กลุ่มประเด็นฐานทรัพยากรธรรมชาติ
- นายอานนท์ มีศรี กลุ่มประเด็นสื่อกระจายเสียงภาคพลเมือง
- นายอาทิตย์ อนุสรณ์ กลุ่มประเด็นสื่อพื้นบ้าน
- นายวิจิตร อภิชาติเกรียงไกร กลุ่มประเด็นศิลปะ

ค) ภูมิภาค

- นางสาวพรภิมล ตั้งชัยสิน ภูมิภาคเหนือบน
- นายปณพจน์ ศรีเพ็ญจันทร์ ภูมิภาคเหนือล่าง(ลาออก)
- นายจิตติ กิจพงษ์ประพันธ์ ภูมิภาคอีสานบน
- นางสาวเกศินี เกิดจันทรา ภูมิภาคอีสานล่าง
- นางสาวจันทรารัตน์ หล้าปิงเหมือง กรุงเทพฯและปริมณฑล
- นายสมนึก จงมีวสิน ภูมิภาคกลาง-ตะวันออก
- นายพงษ์ภัทร หงส์สุขสวัสดิ์ ภูมิภาคใต้บน
- นางอัสรา รัฐการณ์ ภูมิภาคใต้ล่าง

ง) ผู้ชมเข้มข้นเชิงประจักษ์

- นายเสถียร สุขประเสริฐ

- นายอริศ หวังเชื้อสกุล
- นางพิชยา แก้วขาว
- นายสุรพันธ์ วิโรจน์กุล
- นางธนชนก ศศิฉาย
- นายสันติ อิศรพันธุ์
- นางสาวกาญจนา รอดประดิษฐ์
- นางสาวสุนิศา เพ็ญโอส

ทั้งนี้สมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการรุ่นที่ 2 มีทั้งที่มาจากสัดส่วนภูมิภาค กลุ่มประเด็นและผู้ชมเข้มข้นเชิงประจักษ์ที่ได้ผ่านการคัดเลือกกันเองจำนวน 15 คน เข้ามาทำหน้าที่ต่อในรุ่นที่ 3 เพื่อให้เกิดการทำงานอย่างต่อเนื่องกับรุ่นที่ 3 ทั้งนี้พบว่าในสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการทุกรุ่นมีสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการด้วยเหตุผลหลายประการ

สำหรับภูมิภาคเหนือมีสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการทั้งจากสัดส่วนภูมิภาค สัดส่วนประเด็นและผู้ชมเข้มข้นเชิงประจักษ์รับผิดชอบพื้นที่ภาคเหนือดังนี้

ก) นายวีระพงษ์ กังวานนวกุล	ตัวแทนกลุ่มประเด็นเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี
ข) นางกรวรรณ พนาวงค์	ตัวแทนกลุ่มประเด็นสื่อพื้นบ้าน
ค) นายธภัทร มณีรัตน์	ตัวแทนกลุ่มประเด็นชนเผ่าพื้นเมืองและชาติพันธุ์
ง) นาดา ไชยจิตต์	ตัวแทนกลุ่มประเด็นหลากหลายทางเพศ
จ) นางสาวจรรยา กวางแก้ว	ตัวแทนกลุ่มประเด็นการศึกษาทางเลือก
ฉ) นางสาววลัยพร ภูมิรัตน์	ตัวแทนกลุ่มประเด็นเกษตรกร
ช) นางสาวพรกมล ตั้งชัยสิน	ตัวแทนภูมิภาคเหนือบน
ซ) นางสาวบุษยา คุณากรสวัสดิ์	ตัวแทนกลุ่มประเด็นสุขภาพ
ฅ) นายบุญยืน วงศ์สงวน	ตัวแทนภูมิภาคเหนือล่าง
ญ) นายอริศ หวังเชื้อสกุล	ตัวแทนผู้ชมเข้มข้นภาคเหนือล่าง

สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมร่วมกับ ส.ส.ท.ทั้งการจัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นและพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายปีละไม่เกิน 16,000,000 ล้านบาท ทั้งนี้ให้สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการเสนอ

แผนงานและงบประมาณ ผ่านสำนักรับฟังและการมีส่วนร่วม โดยให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่ง
ในงบประมาณของสำนักรับฟังและการมีส่วนร่วม

2) โครงสร้างการทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ

เพื่อให้เข้าใจการมีส่วนร่วมของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการกับส.ส.ท.ตามบทบาทหน้าที่ที่
กำหนดไว้ในพ.ร.บ.องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่
ต้องเข้าใจการทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการในภาพรวมซึ่งกระบวนการทำงานของสภาผู้ชม
และผู้ฟังรายการเป็นการทำงานเพื่อให้บรรลุตามภารกิจ และเพื่อให้ได้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่มี
คุณภาพต่อส.ส.ท.ซึ่งถือเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมโดยตรงของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการกับสื่อ
สาธารณะส.ส.ท. หลังประกาศแต่งตั้งจากกรรมการนโยบายส.ส.ท.ให้เป็นสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟัง
รายการขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย การประชุมสภาผู้ชมและ
ผู้ฟังรายการครั้งแรกกำหนดให้มีการเลือกตั้งประธานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการเพื่อทำหน้าที่เป็น
ประธานในการประชุมสามัญสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการในครั้งต่อไป พร้อมเลือกตั้งตำแหน่งอื่น
ประกอบด้วย รองประธานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ 2 คน แต่งตั้งคณะทำงานชุดต่างๆเพื่อดำเนินการ
ตามกรอบบทบาทและความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ทั้งนี้สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการรุ่นที่3
ได้แบ่งโครงสร้างการทำงาน⁴⁰ ดังนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

⁴⁰ เอกสารประกอบการประชุมวิสามัญสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการครั้งที่1/2557

```
graph TD; A[ประธานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ] --> B[รองประธานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ]; A --> C[กองติดตามและสนับสนุน]; A --> D[กองการเงินสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ]; B --> E[กองเลขานุการสภา]; B --> F[ฝ่ายปฏิบัติการ]; E --> G[เลขานุการสภา]; E --> H[คณะทำงานกลาง]; E --> I[คณะทำงานรับฟังความคิดเห็น]; E --> J[คณะทำงานวิชาการและพัฒนาศักยภาพ]; G --> K[ตัวแทนสมาชิกสภา 5 ภาค]; K --> L[สำนักงานสภา]; I --> M[ฝ่ายปฏิบัติการในระดับภูมิภาคสมาชิกสภาฯ ส.ส.ท.ภูมิภาค]; M --> N[ภาคเหนือ]; M --> O[อีสาน]; M --> P[กลาง]; M --> Q[เขตกรุงเทพฯและปริมณฑล]; M --> R[ภาคใต้];
```


โครงสร้างสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการส.ส.ท. ประกอบด้วย 1) ประธานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ปัจจุบัน(พ.ศ. 2557-2558)คือนายอานนท์ มีศรี เป็นประธานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการคนที่ 4⁴¹ รองประธานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ 2 คน เลขานุการ ได้รับคัดเลือกจากประธานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ 4) คณะทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ สำหรับคณะทำงานภายใต้การทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการแบ่งออกเป็นคณะทำงานต่างๆ ดังนี้

ก) คณะบริหารกลาง ประกอบด้วย ประธานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ รองประธานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายติดตามและประเมินผล กองเลขานุการ (เลขานุการสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ สมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ สำนักงานกิจการสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ เจ้าหน้าที่ประสานงานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการภาค บทบาทหน้าที่ของคณะบริหารกลางคือทำงานเฉพาะกิจ ตามภาระงานที่ประธานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการมอบหมาย

ข) คณะรับฟังความคิดเห็น ประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการจาก 9 ภูมิภาค คัดเลือก 1 คนให้เป็นประธานคณะทำงาน

บทบาทหน้าที่คือ ออกแบบกลยุทธ์ โครงการกิจกรรมกระบวนการรับฟังความคิดเห็น จัดทำแผนงบประมาณกิจกรรมตามแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานของสภาผู้ชมฯ ประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน กระบวนการรับฟังความคิดเห็นตามแผนงาน ประสานงานคณะวิชาการเพื่อสร้าง พัฒนาเครื่องมือในการรับฟังความคิดเห็น และสรุป รายงานส่งคณะทำงานวิชาการ

ค) คณะวิชาการและพัฒนาศักยภาพ ประกอบด้วยสมาชิกสภาฯ 9 คนตัวแทนภูมิภาคละ 1 คน คัดเลือกประธานคณะทำงาน 1 คน

บทบาทหน้าที่คือ พัฒนาออกแบบกลยุทธ์ วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด โครงการหรือกิจกรรม จัดทำเนื้อหาและเครื่องมือ กระบวนการรับฟัง จัดทำแผนงบประมาณกิจกรรมแผน

⁴¹ สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการรุ่นที่ 3 มีประธานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ 2 คน ประธานสภาฯคนที่ 3 ยุติบทบาทปรับแนวทางให้สภาผู้ชมฯเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมภายในอย่างทั่วถึงโดยให้คัดเลือกประธานสภาฯคนใหม่ขึ้นมาหลังจากสิ้นสุดการทำงาน 1 ปี

ยุทธศาสตร์การดำเนินงานของสภาผู้ชมฯ กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล จัดทำรายงาน และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาสื่อสาธารณะ งานบริหารงานวิชาการสนับสนุนและติดตามให้คณะทำงานรับฟังความคิดเห็นสามารถดำเนินงานได้ตรงตามกรอบการรับฟังความคิดเห็น และติดตามข้อเสนอจากการรับฟังความคิดเห็น

ง) คณะติดตามและประเมินผล ประกอบด้วยสมาชิกสภาฯ 5 คนจาก 5 ภาค

บทบาทหน้าที่ คือการติดตาม ประเมินผลและสนับสนุนการทำงานให้ตรงตามยุทธศาสตร์ของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการรวมถึงการถอดบทเรียนการดำเนินการของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ รวมถึงงานอื่นๆที่ได้รับมอบหมายจากสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ

จ) ฝ่ายบัญชีและการเงิน ประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ 4 คน

บทบาทหน้าที่คือ การเบิกจ่ายเงิน บัญชีสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ รายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณต่อสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ และกำกับดูแล ติดตาม ตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามแผนและระเบียบข้อบังคับ และรายงานการใช้จ่ายงบประมาณ

3) การดำเนินงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ

สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการแต่ละรุ่นมีการวางแผนยุทธศาสตร์การทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการแตกต่างกันออกไปตามสถานการณ์และผลการดำเนินงานของปีที่ผ่านมา พ.ศ. 2557 – 2558 สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการรุ่นที่ 3 มียุทธศาสตร์ดังนี้

3.1) วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์

วิสัยทัศน์สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ

ร่วมสร้างคุณค่าและคุณภาพของสื่อสาธารณะที่สร้างสรรค์สังคมคุณภาพและคุณธรรม

พันธกิจการทำงานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ

ก) พัฒนากลไกและกระบวนการรับฟังความคิดเห็นให้มีคุณภาพ

- ข) ส่งเสริมและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในการกำหนดนโยบาย ส.ส.ท.
- ค) ผลักดันการพัฒนา ส.ส.ท. ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับประโยชน์สาธารณะและสังคม
- ง) พัฒนาระบบบริหารจัดการ เพื่อเอื้อต่อการดำเนินงานของสภาอย่างมีประสิทธิภาพ
- จ) พัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ

เป้าหมายการทำงานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ

เป็นสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ส.ส.ท. ที่เข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการสร้างคุณค่าและคุณภาพของสื่อสาธารณะที่สร้างสรรค์สังคมคุณภาพและคุณธรรม

ยุทธศาสตร์การทำงานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ

- ก) การพัฒนากลไกและกระบวนการรับฟังความคิดเห็นให้มีคุณภาพ
- ข) การมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในการกำหนดนโยบาย ส.ส.ท.
- ค) ผลักดันการพัฒนา ส.ส.ท. ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับประโยชน์สาธารณะและสังคม
- ง) พัฒนาระบบบริหารจัดการเพื่อเอื้อต่อการดำเนินงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการอย่างมีประสิทธิภาพ
- จ) พัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ

3.2) การดำเนินงานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ

ในแต่ละปีการทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการจะดำเนินการพัฒนาแผนการทำงานประจำปีเสนอให้กรรมการนโยบายเห็นชอบและอนุมัติตามแผนที่สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการออกแบบร่วมกันโดยสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ที่วางสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการไว้ มีกรอบวงเงินสนับสนุนจากส.ส.ท. กับการทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการไม่เกิน 16 ล้านบาทต่อปี หลังจากกรรมการนโยบายให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อให้แผนงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของส.ส.ท. และเห็นชอบอนุมัติแล้ว สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการสามารถดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ทั้งนี้กระบวนการวางแผนการ

ทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการเองเป็นอิสระแยกออกจากการทำงานของ
กรรมการนโยบายและกรรมการบริหาร โดยปราศจากผลประโยชน์ทางการเมือง เชิง
พาณิชย์ ถือประโยชน์สาธารณะสามารถตรวจสอบได้

การบริหารจัดการงบประมาณของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการนั้นดำเนินการผ่าน
สำนักงานกิจการสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ โดยสำนักงานกิจการสภาฯทำหน้าที่ในการ
เป็นเลขานุการสนับสนุนในด้านระบบบัญชีการเงินให้กับสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ
ดังนั้นกระบวนการทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการต้องทำงานร่วมกับสำนักงาน
กิจการสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการภายใต้สำนักรับฟังและการมีส่วนร่วมเป็นหลัก

หากพิจารณาการทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการรุ่น 3 ปีพ.ศ.2557 โดยพิจารณาจาก
ยุทธศาสตร์การทำงานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ มุ่งยกระดับการทำงานในหลัก 2 ส่วน
คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1-3 เป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งเป้าหมายการทำงานเพื่อการสร้างกระบวนการมี
ส่วนร่วมของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการและเครือข่ายผู้ชมเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการ
พัฒนาสื่อสาธารณะ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย

ยุทธศาสตร์ที่ 4-5 นั้นมุ่งไปที่การพัฒนาองค์กรของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการให้มีความ
เข้มแข็งสามารถเป็นกลไกสำคัญที่มีคุณภาพเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานกับ
ส.ส.ท.

โดยภาพรวมแล้วตามบทบาทสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการนั้นสามารถมีส่วนร่วมกับส.ส.ท.
ได้โดยตรงคือการติดตามชมสื่อของส.ท.ท.เพื่อการพัฒนาข้อเสนอต่อการดำเนินงาน
ผลิตหน้าจอและข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีคุณภาพ เน้นงานวิชาการที่น่าเชื่อถือมีข้อมูล
อ้างอิง ข้อเสนอเป็นรูปธรรมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง กระบวนการได้ข้อเสนอ
ที่มีคุณภาพดังกล่าวต้องมาจากกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนที่มี
ประสิทธิภาพ เนื้อหาในการรับฟังความคิดเห็นและเครื่องมือที่ใช้ในการรับฟังความ
คิดเห็นต้องมีคุณภาพควบคู่กันไปด้วย กระบวนการทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ
รุ่นที่ 2 และ รุ่นที่ 3 ให้ความสำคัญในการทำงานที่แตกต่างกัน โดยสภาผู้ชมและผู้ฟัง
รายการรุ่น 2 มุ่งไปที่การพัฒนายุทธศาสตร์ในการกำหนดประเด็นสาธารณะที่ส่งผล
กระทบกับสังคม อาทิ ประเด็นคอร์รัปชัน ประเด็นพลังงาน ประเด็นโครงการขนาดใหญ่

ของรัฐที่ส.ส.ท.ต้องกำหนดเป็นประเด็นหลักในการขับเคลื่อนผ่านหน้าจอด้วยการ
ทำงานเชื่อมกับภาคประชาชนเพื่อการขับเคลื่อนทางสังคม ซึ่งแนวคิดดังกล่าวของรุ่นที่
2 ได้ส่งต่อสู่สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการรุ่นที่ 3

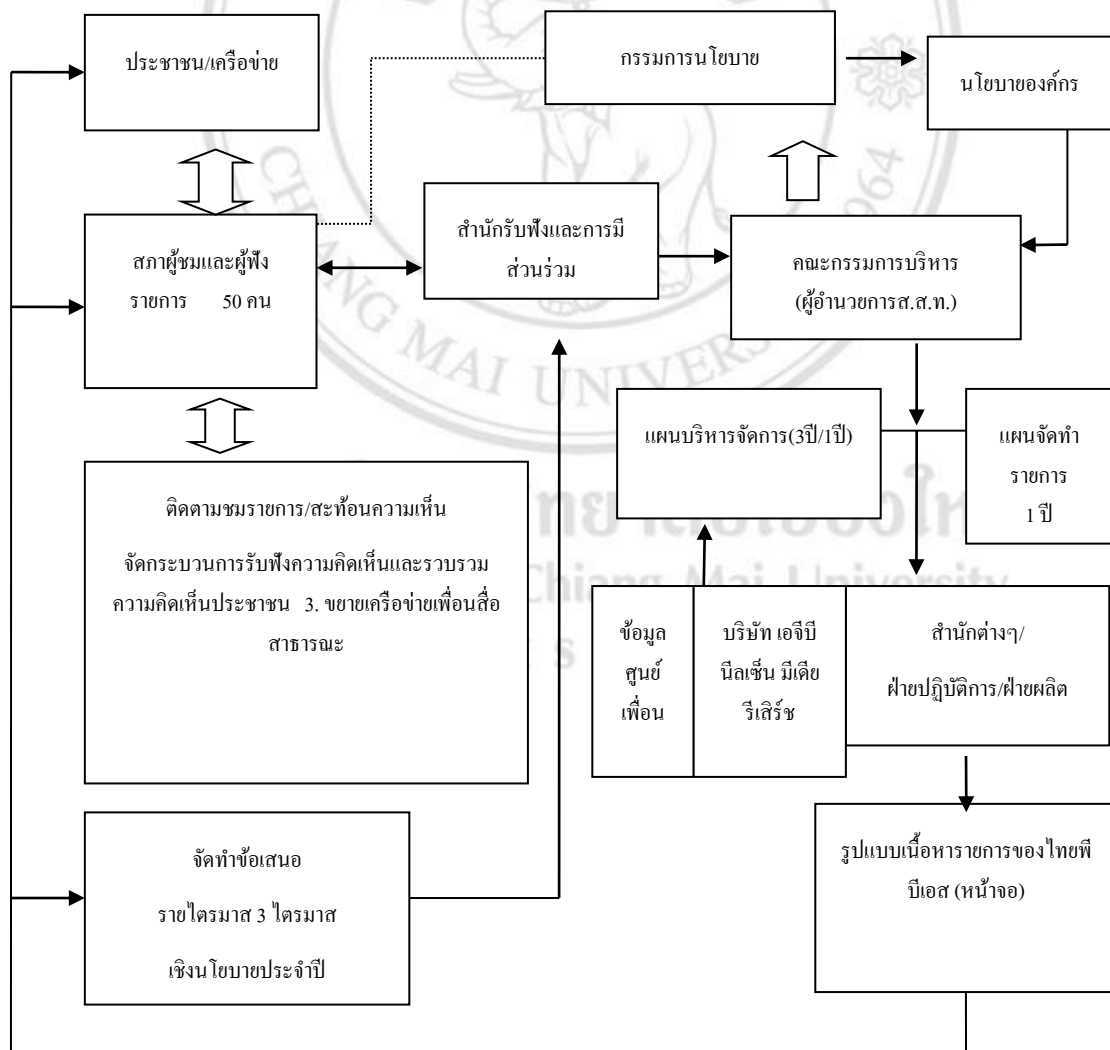
โดยภาพรวมการทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการในรุ่นที่ 3 นั้นยังคงให้ความสำคัญกับ
กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมกับ ส.ส.ท. ผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนผู้ชม
และเครือข่ายที่อยู่ในพื้นที่เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อคิดเห็น ข้อเสนอต่อการบริการสาธารณะ การผลิตรายการ
ของ ส.ส.ท. สามารถประมวลเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายจากสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ได้โดย ส.ส.ท.
สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตได้ และสามารถนำไป
กำหนดเป็นนโยบายขององค์กรให้มีทิศทางสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

กิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการในปีพ.ศ.2557 ดังนี้

1. การประชุมสามัญสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ 3 ครั้ง/ปี ดังนี้
2. การประชุมวิสามัญสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ 4 ครั้ง/ปี ดังนี้
3. การประชุมคณะทำงานชุดต่างๆ ประกอบด้วย คณะบริหารกลาง คณะรับฟังความคิดเห็น คณะวิชาการและพัฒนาศักยภาพ คณะติดตามและประเมินผล ฝ่ายบัญชีและการเงิน การประชุมของคณะทำงานเหล่านี้ขึ้นอยู่กับการวางแผนของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ
4. การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นในภาค ขึ้นอยู่กับการออกแบบในการทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ
5. การจัดเวทีสมัชชาชาติ 1 ครั้ง/ปี

การมีส่วนร่วมระหว่างสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการกับส.ส.ท.ตามภารกิจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้เห็นถึงการดำเนินงานที่เป็นไปตามกลไกโครงสร้างการระหว่างสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการกับคณะกรรมการนโยบายคณะกรรมการบริหารส.ส.ท. โดยกระบวนการทำงานระหว่างสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการกับส.ส.ท.ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.5 การทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการกับ ส.ส.ท.

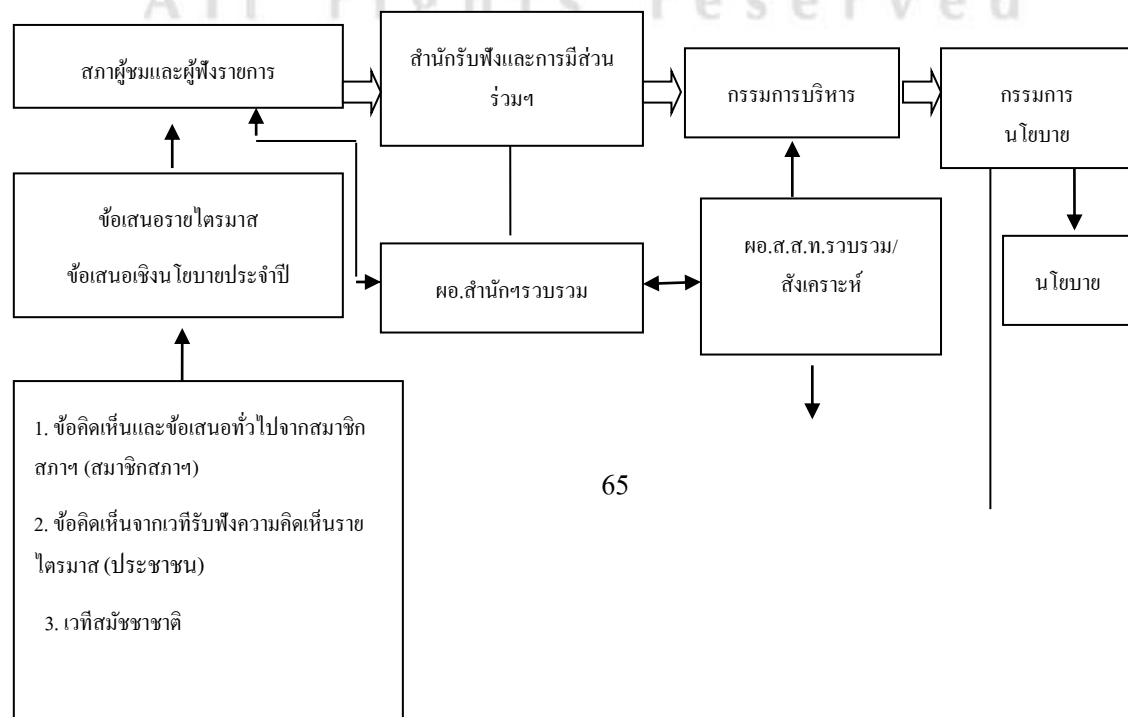
จากแผนภาพดังกล่าวเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการกับส.ส.ท. ตามภารกิจที่ระบุไว้ในกรอบของพร.บ.องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย เป็นไปตามกลไกเชิงโครงสร้าง สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการเป็นตัวแทนของประชาชนทั่วประเทศทำหน้าที่ในการสะท้อนความคิดเห็นข้อเสนอแนะให้กับส.ส.ท. จากข้อมูล 2 ส่วนคือ

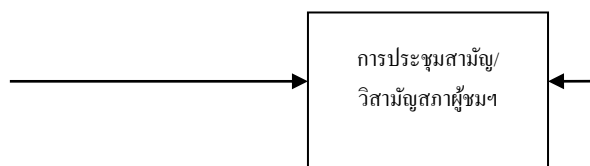
- 1) ข้อมูลที่มาจากข้อเสนอของสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ 50 คน
- 2) ข้อมูลที่มาจากการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนอย่างกว้างขวางโดยสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการทำหน้าที่ในการประมวลรวบรวมความคิดเห็นดังกล่าว เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอรายไตรมาส และข้อเสนอเชิงนโยบายประจำปี

เมื่อจัดทำรายงานเป็นที่เรียบร้อยแล้วสำนักรับฟังและการมีส่วนร่วมในฐานะของหน่วยสนับสนุนทำหน้าที่นำรายงานเสนอให้กับกรรมการบริหารโดยผู้อำนวยการส.ส.ท. เพื่อรวบรวม สังเคราะห์ ข้อเสนอแนะจากสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ จัดทำเป็นรายงานเสนอให้คณะกรรมการนโยบายตามลำดับขั้น เพื่อให้คณะกรรมการนโยบายใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาประกอบการจัดทำนโยบายขององค์กรฯ หลังจากนั้นคณะกรรมการบริหารจะนำนโยบายดังกล่าวไปจัดทำแผนบริหารจัดการ แผนจัดทำรายการให้กับฝ่ายปฏิบัติการได้ออกแบบวางแผนการทำงานให้สอดคล้องกับนโยบายขององค์กรฯ โดยอาศัยข้อมูลของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการเป็นองค์ประกอบสำคัญร่วมด้วย

ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจภาพการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการให้กับกรรมการนโยบายให้ชัดเจนขึ้นผู้ศึกษาได้จัดทำเป็นผังขั้นตอนของการพัฒนาข้อเสนอให้กับกรรมการนโยบายดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.6 กระบวนการข้อเสนอจากสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการไปสู่คณะกรรมการนโยบาย

⇒ = เอกสารรายงาน → = การรับฟังโดยตรงของกรรมการนโยบาย และกรรมการบริหาร

ทั้งนี้ข้อเสนอทั้งหมดโดยเฉพาะข้อเสนอเชิงนโยบายของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการมีกระบวนการขั้นตอนการพัฒนาข้อเสนอ⁴² เพื่อส่งต่อไปให้กับกรรมการนโยบายดังนี้

ตารางที่ 2.3 ขั้นตอนการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายประจำปี

ขั้นตอนการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายประจำปี	ผู้เข้าร่วมกระบวนการ
1) ประมวลข้อมูล จัดลำดับความสำคัญ พิจารณาร่างข้อเสนอเบื้องต้น	1) คณะทำงานวิชาการสภาผู้ชมฯ 2) คณะทำงานรับฟังความคิดเห็นสภาผู้ชมฯ 3) นักวิชาการภูมิภาค 4) นักวิชาการประเด็น
2) พิจารณาข้อเสนอแลกเปลี่ยนและ ลำดับความสำคัญ	ผู้แทน 3 ฝ่าย ได้แก่ สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ กรรมการบริหาร กรรมการนโยบาย
3) พิจารณา และพัฒนาข้อเสนอเพิ่มเติม โดยที่ประชุม “สมัชชาเพื่อนสื่อ สาธารณะ” สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ระดับชาติ	ผู้แทนจังหวัด ผู้แทนประเด็น และผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้เข้าร่วมทั้งหมด 300-500 คน

⁴² เอกสารประกอบการประชุมสมัชชาเพื่อนสื่อสาธารณะระดับชาติ 17-18 มกราคม พ.ศ. 2558

4) รับรองข้อเสนอเงินโยกย้าย	สมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ
-----------------------------	-------------------------------

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved

```
graph TD; A[เวทีรับฟังความคิดเห็น] --> B[สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ]; B --> C[ข้อเสนอประจำปี  
สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ]; C --> D[กรรมการบริหาร]; D --> E[แผนจัดทำรายการ]; E --> F[แผนบริหารจัดการ  
(3ปี และ1ปี)]; F --> G[ผังจัดทำรายการ (1ปี)]; G --> H[หน้าจอ]; D <--> I[กรรมการนโยบาย]; I --- J[อนุมัติแผนจัดทำรายการตุลาคมทุกปี];
```

The flowchart illustrates the organizational structure and process flow of the National Election Committee (NEC). It begins with a box for 'เวทีรับฟังความคิดเห็น' (Public Hearing Forum), which leads to 'สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ' (Public Viewing and Listening Council). This council then provides 'ข้อเสนอประจำปี สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ' (Annual Recommendations from the Public Viewing and Listening Council) to the 'กรรมการบริหาร' (Management Committee). The Management Committee is also linked to the 'กรรมการนโยบาย' (Policy Committee) via a double-headed arrow. The Policy Committee is responsible for 'อนุมัติแผนจัดทำรายการตุลาคมทุกปี' (Approving the program plan every October). The Management Committee oversees the 'แผนจัดทำรายการ' (Program Plan), which leads to the 'แผนบริหารจัดการ (3ปี และ1ปี)' (Management Plan (3-year and 1-year)). This plan then leads to the 'ผังจัดทำรายการ (1ปี)' (Program Plan (1-year)), which finally leads to the 'หน้าจอ' (Screen/Display). Additionally, the Management Committee is linked to the 'แผนจัดทำรายการ' (Program Plan) via a double-headed arrow.

- 1) **รูปแบบกลไกเชิงโครงสร้าง** ผ่านการจัดทำรายงานข้อเสนอแนะรายไตรมาส และข้อเสนอเชิงนโยบายประจำปีเป็นไปตามกลไกเชิงโครงสร้างขององค์การฯตามลำดับขั้นตอนจากสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการส่งให้กรรมการบริหาร กรรมการบริหารรวบรวมประมวลสังเคราะห์จัดทำเป็นรายงานข้อเสนอจากสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการส่งให้คณะกรรมการนโยบายดังกล่าวข้างต้น
- 2) **รูปแบบการสื่อสารสองทาง** ผ่านการประชุมร่วมของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการกับคณะกรรมการนโยบาย และคณะกรรมการบริหาร เป็นการทำงานเชิงรุกที่คณะกรรมการนโยบายส.ส.ท.ได้ปรับการทำงานเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำงานกับสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการมากขึ้นด้วยการคัดเลือกกรรมการนโยบาย 1 ท่านที่

รับผิดชอบด้านประชาสัมพันธ์ทำหน้าที่เข้าไปทำงานร่วมกับสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ทั้งการเข้าร่วมการประชุม ร่วมกิจกรรมที่สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการจัดขึ้นเช่นใน การทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการรุ่นที่3 กรรมการนโยบายและกรรมการบริหาร เข้าร่วมการประชุมสามัญสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการที่จัดขึ้นทั้ง 3 ครั้งและประชุมวิสามัญ สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ 4 ครั้ง โดยกรรมการนโยบายมีตัวแทนกรรมการนโยบายเข้า ร่วมประชุมแลกเปลี่ยนรับฟังข้อเสนอแนะจากสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการโดยตรง ส่วน คณะกรรมการบริหารมีผู้อำนวยการส.ส.ท.เข้าร่วมประชุมกับสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ แต่หากติดภารกิจผู้อำนวยการส.ส.ท.มอบหมายให้มีตัวแทนกรรมการฝ่ายบริหารเข้าร่วม ซึ่งการเข้าร่วมของคณะกรรมการนโยบายและคณะกรรมการบริหารในการประชุมของ สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการนั้น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนถกแถลงและรับฟังข้อเสนอแนะ จากสภาผู้ชมและผู้ฟังโดยตรง เป็นลักษณะการสื่อสารสองทางระหว่างสภาผู้ชมและผู้ฟัง รายการกับคณะกรรมการของส.ส.ท.

ทั้งนี้การเข้าร่วมประชุมร่วมของกรรมการส.ส.ท.ข้างต้นยังเป็นการพบปะแลกเปลี่ยนระหว่าง กรรมการส.ส.ท.กับสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการเป็นการสื่อสาร โดยที่ไม่ต้องรอเอกสารรายงานตามไตร มาสและรายงานประจำปีเพียงช่องทางเดียว กรรมการนโยบายส.ส.ท.รับข้อเสนอโดยตรง พร้อมรับ ข้อเสนอจากสภาผู้ชมและผู้ฟังไปพิจารณาในการปรับปรุงการทำงานได้ทันที เช่นการนำเสนอ ของไทยพีบีเอสที่ขัดต่อหลักการของกลุ่มประเด็น การใช้ภาษาในการสื่อสารผิด การพัฒนาบุคลิกภาพ พิธีกร การใช้ภาษามือเพื่อคนพิการ ข้อเสนอเหล่านี้เป็นการปรับปรุงในเชิงเทคนิคหน้าจอบาง ข้อเสนอกรรมการส.ส.ท.สามารถนำไปปรับปรุงได้ทันที บางประเด็นนำไปกำหนดเป็นนโยบายของ ส.ส.ท.เช่น ข้อเสนอประเด็นการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องตามหลักเป็นต้น นอกจากนี้การกำหนดให้มี วาระแลกเปลี่ยนระหว่างสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการในการประชุมสามัญสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ เป็น ช่องทางสำหรับให้กรรมการส.ส.ท.ชี้แจงสถานการณ์ความเคลื่อนไหวในการดำเนินงานภายในส.ส.ท. เป็นระยะและตอบคำถามให้กับสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการได้รับรู้ข้อมูล ทำให้เกิดการคลี่คลายข้อหวั งกังวลและข้อสงสัยบางประการของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการต่อการดำเนินงานของส.ส.ท. เช่น ข้อสงสัยเกี่ยวกับรายการที่เป็นที่นิยมของผู้ชม(รายการกั๊กตาการบ้านทุ่ง)แต่หลุดจากผังรายการของ ส.ส.ท.เป็นต้น

ทั้งนี้การทำงานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการมีข้อจำกัดในการสื่อสารข้อมูลกับส.ส.ท.ทั้ง กรรมการบริหารและกรรมการนโยบาย เนื่องจากกลไกการสนับสนุนงานระหว่างสภาผู้ชมและผู้ฟัง รายการกับส.ส.ท.มีข้อจำกัด ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เป็นการส่งต่อข้อมูลที่ล่าช้า สภาผู้ชมไม่เท่าทัน

ข้อมูลหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในส.ส.ท. ในขณะที่ส.ส.ท.เองก็รับทราบข้อมูลที่มาจากสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการล่าช้าเช่นกัน ดังนั้นรูปแบบการประชุมสามัญสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการโดยมีตัวแทนกรรมการนโยบายและกรรมการบริหารเข้าประชุมร่วมเพื่อรับฟังความคิดเห็นโดยตรงดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นรูปแบบการการทำงานเพื่อลดช่องว่างของการสื่อสารระหว่างสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการกับกรรมการส.ส.ท. อีกทั้งเป็นการสร้างความสัมพันธ์แนวราบในการหารือแลกเปลี่ยนได้มากกว่าการสื่อสารผ่านกลไกหรือผ่านเอกสารรายงานไตรมาส รายงานประจำปี

กรณีที่เป็นประเด็นสำคัญแม้ว่ากรรมการนโยบายและกรรมการบริหารจะรับรู้ข้อมูลโดยตรงผ่านการประชุมของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการแล้ว สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการต้องทำเป็นมติที่ประชุมเสนอให้กับกรรมการนโยบาย เพื่อให้กรรมการนโยบายทั้งหมดพิจารณาอย่างเป็นทางการ อาทิ การขยายระยะเวลาดำเนินงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ หรือการแก้ไขระเบียบของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการที่ไม่เอื้อต่อการทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการเป็นต้น ประเด็นพิจารณาเหล่านี้สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการต้องจัดทำเป็นมติที่ประชุมสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการเพื่อเสนอให้กับกรรมการนโยบายพิจารณาต่อไป

3.3 สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการต่างประเทศ

สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ BBC : กรณีประเทศอังกฤษ

สภาผู้ชม หรือ Audience Council ของ BBC (British Broadcasting Corporation) เป็นกลไกการตรวจสอบของสื่อสาธารณะกระจายตัวอยู่ในภาคต่างๆ ของประเทศ ที่ตั้งโดย BBC Trust หรือคณะกรรมการบริหารที่กำหนดนโยบายจากตัวแทนที่ประชาชนไว้วางใจ สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการมีหน้าที่หลักคือให้คำปรึกษา ทบทวนการบริการของสถานีโทรทัศน์ เนื้อหารายการและการผลิตรายการโทรทัศน์ การจัดทำรายงาน การศึกษาเชิงสำรวจเน้นที่ความคิดเห็นและความต้องการของผู้ชมและผู้ฟังรายการให้เกิดการปรับปรุงและการนำเสนอเนื้อหารายการที่สนองต่อความต้องการของผู้ชมและผู้ฟังรายการ⁴³ ทั้งนี้การดำเนินงานของ BBC ยังมีรูปแบบการดำเนินงานในส่วนภูมิภาคเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ชมแบ่งเป็น 12 ภูมิภาค ในแต่ละภูมิภาคมีโครงสร้างการดำเนินงานที่คล้ายๆกัน เช่น มีกรรมการระดับภูมิภาคอย่างน้อย 16 คนแตกต่างกันในรูปแบบกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อ

⁴³ สมศรี ศิริขวัญชัยและคณะ, โครงการประเมินและศึกษาวิเคราะห์กลไกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการไทยปีเบส ,2556

สนองตอบความต้องการของผู้ชมในพื้นที่ดังกล่าว สนองตอบต่อความหลากหลายของคนในพื้นที่ที่มีวัฒนธรรม ประเพณี แตกต่างกันโดยการดำเนินงานในส่วนภูมิภาคนี้เรียกว่า The Regional Audience Council (RACs) กรรมการในระดับภูมิภาคมีภูมิหลังและประสบการณ์ที่แตกต่างหลากหลาย คณะกรรมการดำเนินการวางแผนจัดกิจกรรมเพื่อให้เหมาะสมกับพลเมืองในภูมิภาคโดยเฉพาะการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ชมเกี่ยวกับรายการต่างๆ หรือความต้องการของผู้ชมในภูมิภาคนั้น

บทบาทของสภาผู้ชม BBC เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการตรวจสอบความโปร่งใส และ BBC ต้องฟังเสียงของผู้ชมตลอดเวลา เนื่องจากรายได้ส่วนใหญ่ในการดำเนินงานของ BBC นั้นร้อยละ 77 มาจากค่าธรรมเนียมรับชมหรือ License Fee ที่เก็บจากผู้รับสื่อ BBC จำนวน 8,300 บาทต่อปี หรือ 131.50 ปอนด์ต่อปี ถ้าเป็นโทรทัศน์สี หรือ 44 ปอนด์ 2,700 บาทต่อปี ถ้าจ่ายเป็นรายเดือนอยู่ที่ 11.37 ปอนด์หรือ 700 บาทต่อเดือน ซึ่งถือว่ารายได้หลักของ BBC มาจากเงินประชาชนที่ต้องจ่ายค่าธรรมเนียมในการรับชม เพื่อนำมาใช้จ่ายในการผลิตรายการทั้ง 5 สถานีและช่องทีวี วิทยุ ระบบดิจิทัลและสื่ออื่นๆของ BBC⁴⁴ คิดรายได้จากค่าธรรมเนียมเท่ากับ 91.8% ของรายได้ทั้งหมด BBC Trust openness and transparency Trustees และผู้บริหารระดับสูงขององค์กรมีการประชุมร่วมกับสมาชิกสภาผู้ชมทั้งสี่ภาคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นเวทีในการหารือในประเด็นสำคัญต่างๆที่เกี่ยวข้องกับความเห็นและผลประโยชน์ของผู้จ่ายค่ารับชมรับฟังรายการทั่วราชอาณาจักร

ทั้งนี้ก่อนการตัดสินใจเรื่องสำคัญขององค์กรกำกับกิจการจะหารือกับสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ (Audience Council) ก่อน สภาผู้ชมเป็นองค์กรอิสระทำหน้าที่ช่วยให้องค์กรกำกับกิจการเข้าใจความต้องการ ความจำเป็น และข้อห่วงกังวลของผู้ชมในทุกภาคของสหราชอาณาจักร สมาชิกสภาผู้ชมของ BBC ประกอบด้วยผู้ชมโทรทัศน์ ผู้ฟังรายการวิทยุ ผู้ใช้สื่อออนไลน์ ทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครวิจารณ์รายการ บริการและนโยบายของ BBC มีหลากหลายกลุ่มอาชีพ ประสบการณ์จากภูมิภาคต่างๆ เพื่อทำหน้าที่ในการสะท้อนทัศนะ ความคิดเห็น ความสนใจและผลประโยชน์ที่รอบด้านมากที่สุด ทั้งทุกคนที่ติดตามชม BBC สามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ ยกเว้นผู้ที่มิได้ผ่านทางการเมืองในระดับสูง ลูกจ้างพนักงานของ BBC หรือองค์กรสื่ออื่นๆ โดยสภาผู้ชมมีการจัดประชุมกันปีละ 60 ครั้งเป็นอย่างน้อย เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของ BBC เพื่อให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการกำกับกิจการว่าทำหน้าที่ได้ดีมากน้อยอย่างไร และมีสิทธิ์ได้รับการขอคำแนะนำเกี่ยวกับการทบทวนเรื่องธรรมเนียมบริการ

⁴⁴ <http://www.oknation.net/blog/black/2007/03/19/entry-2>

การประชุมสภาผู้ชมของBBC ระดับประเทศ ประธานสภาผู้ชมท้องถิ่น (Regional council chairs) นำเสนอทัศนะของผู้ชมท้องถิ่นที่มีต่อการบริการทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ พร้อมทั้งให้คำหารืออย่างเป็นทางการแก่องค์กรกำกับกิจการด้วย นอกจากนี้สภาผู้ชมให้คำแนะนำแล้ว องค์กรกำกับกิจการยังต้องหารือ (Consultations) กับสาธารณะโดยตรงอีกด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างรอบด้านมากขึ้น โดยประชาชนสามารถสื่อสารผ่านเว็บไซต์ของBBC ได้โดยตรง⁴⁵

โดยสรุปสภาผู้ชมของ BBC ส่วนสำคัญในการให้คำแนะนำ วิจาร์ณ ให้คำหารืออย่างเป็นทางการแก่องค์กรกำกับกิจการเนื่องจากสภาผู้ชมเป็นตัวแทนของประชาชนที่เสียค่าธรรมเนียมในการชม หรือกล่าวง่าย ๆ ว่าเป็นผู้ที่อุดหนุน BBC อย่างเป็นทางการ

สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ NHK : กรณีประเทศญี่ปุ่น

ส่วน NHK ของญี่ปุ่นนั้นผลิตรายการจากเงินที่ได้มาจากค่าธรรมเนียมในการรับชมทั้งหมด โดยกฎหมายระบุให้ครัวเรือนหรือผู้ที่มีเครื่องรับโทรทัศน์ต้องจ่ายเงินรายเดือนหรือรายปีดังนี้

ตารางที่ 2.4 รายรับจากค่าธรรมเนียมรับสัญญาณ (รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม)

ประเภทการรับสัญญาณ	ชำระราย 2 เดือน	ชำระราย 6 เดือนล่วงหน้า	ชำระรายปีล่วงหน้า 12 เดือน
แบบภาคพื้นดิน	2,690 เยน	7,650 เยน	14,910 เยน
แบบผ่านดาวเทียม	4,480 เยน	13,090 เยน	25,520 เยน

ดังนั้นผู้ชมที่เสียเงินค่าธรรมเนียมจึงมีอิทธิพลในการกำหนดให้สื่อสาธารณะต้องผลิตรายการเพื่อตอบสนองกับความต้องการของผู้ชม ในทางการกลไกการตรวจสอบ NHK ตั้งกรรมาธิการที่ปรึกษาเกี่ยวกับผู้ชม หรือ Audience Advisory Councils ที่มาจากบุคคลจากสาขาอาชีพ

⁴⁵ สรุปรายงานการศึกษาเอกสารและ website ของ British Broadcasting Company โครงการศึกษาวิจัยองค์กรสื่อสาธารณะเพื่อสนับสนุนนโยบายการสร้างควมยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสังคมคุณภาพที่มีคุณธรรม พ.ศ.2554

ต่างๆที่กระจายตัวอยู่ทุกจังหวัดทำหน้าที่ในการประเมินผลรายการและให้ข้อเสนอแนะ⁴⁶ ทั้งนี้สมาชิกของNHK มีจำนวน 37.6 ล้านครัวเรือน รายได้ทั้งหมดมาจากค่าธรรมเนียมในการรับชม 97%

เนื่องจากผู้ฟังและผู้ชมรายการของ NHK คือผู้อุปถัมภ์สถานี ดังนั้นจึงให้ความสำคัญอย่างสูงต่อการรับฟังความเห็นจากสาธารณชน ทั้งด้านการจัดรายการ การจัดสรรงบประมาณ ปัญหาด้านเทคนิคการแพร่ภาพและเสียง กิจกรรมด้านการศึกษา และการให้บริการอื่นๆ Call Center เป็นหน่วยงานรับฟังความเห็นจากผู้ชมผู้ฟัง และตอบสนองอย่างทันท่วงที โดยแจ้งให้แผนกที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเหล่านั้นได้รับทราบเพื่อนำไปพิจารณาและปรับปรุง ปีงบประมาณ 2009 NHK ได้รับฟังความเห็น/ข้อเสนอแนะ/ร้องเรียน ทางโทรศัพท์ โทรสาร จดหมาย และ E-mail จำนวนถึง 4.6 ล้านครั้ง ร้อยละ 50 ของความเห็นเหล่านี้ พูดถึงประเด็น คำรับชมรับฟังรายการที่เรียกเก็บ ร้อยละ 35 เป็นเรื่องคุณภาพการแพร่ภาพกระจายเสียง ทั้งนี้NHKจัดกิจกรรมพบปะผู้ชมตามสถานีย่อยที่มีอยู่ทั่วประเทศ เพื่อรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากผู้ชมโดยตรง รูปแบบการจัดนั้นใช้วิธีร่วมกับการจัดฉายให้ได้ชมรายการ และการนำชมสถานีท้องถิ่นของ NHK รวมทั้งจัดเสวนากับผู้รับผิดชอบผลิตรายการ หรือจัดประชุมกลุ่มเฉพาะ (Focus Group) เพื่ออภิปรายในประเด็นเฉพาะท้องถิ่น ความเห็นและข้อเสนอแนะจะได้รับการศึกษาใคร่ครวญอย่างละเอียดรอบด้าน เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานของสถานี ผลจากการรับฟังความเห็นของผู้ชมผู้ฟัง นั้นถูกจัดทำเป็นรายงานอย่างสม่ำเสมออยู่ในรายการประชาสัมพันธ์ของ NHK บนเว็บไซต์ และในรายงานประจำปี บทที่ว่าด้วยการให้บริการผู้รับชมรับฟัง สำหรับ NHK มีช่องทางการรับฟังความเห็นจากผู้ชมผู้ฟังหลายทาง ช่องทางแรกคือการเปิดให้ผู้สนใจสมัครสมาชิกสภาผู้ชมในแต่ละสถานีแพร่ภาพกระจายเสียงที่มีอยู่ทั่วประเทศจำนวน 53 แห่ง ช่องทางที่สอง คือผ่านศูนย์รับฟังความคิดเห็นที่สำนักงานใหญ่โตเกียว (NHK Call Center for Viewers) ซึ่งผู้ชมผู้ฟังสามารถสื่อสารในรูปโทรศัพท์ อีเมล จดหมาย หรือมาที่ศูนย์ด้วยตัวเอง ช่องทางที่สาม เป็นลานสนับสนุนการมีส่วนร่วม (Heart Plaza) ซึ่งจัดไว้ในสถานีแพร่ภาพกระจายเสียงทุกแห่ง ทำหน้าที่รับฟังความคิดเห็นผู้ชมทางโทรศัพท์และ E-mail

สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ACS : กรณีประเทศสกอตแลนด์

สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการประเทศสกอตแลนด์ หรือ The Audience Council Scotland (ACS) ดำเนินงานภายใต้ Scotland Broadcasting Council Commission จัดตั้งและดำเนินการมากว่า 60 ปี

⁴⁶ จูตินันท์พงษ์ สุทธิรักษ์ และวีระ ยุทธกาญจน์ชูฉัตร รายงานผลวิจัย สื่อสาธารณะ โครงการการปฏิรูปสื่อ : การพัฒนาบุคลากรและสื่อสาธารณะ

เชื่อมการทำงานกับ BBC ของประเทศอังกฤษ บทบาทสำคัญคือการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการ ความสนใจและประเด็นข้อห่วงใยของผู้ชมรายการในประเทศเพื่อให้ถูกพัฒนาเป็นเนื้อหาที่ใช้ในการผลิตรายการ

คณะกรรมการของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการของ ACS ประกอบด้วยประธาน 1 คนและสมาชิกสภาอีก 11 คนทำหน้าที่รวบรวมความสนใจ มุมมองที่หลากหลายของผู้ชมรายการเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการเพื่ออภิปรายประเด็นและข้อห่วงใยที่สื่อโทรทัศน์ในรูปสถานีควรมีบทบาทนำเสนอเนื้อหาอย่างไร การทำงานสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนว่าคณะกรรมการสภาผู้ชมรายการของ ACS ทำหน้าที่ในการช่วยกำหนดประเด็นวาระทางสังคม และคอยติดตามความเห็นของผู้ชม วิเคราะห์ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง จัดให้มีการประชุมอภิปรายในวาระต่างๆ เพื่อให้เกิดประเด็นที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจและมุ่งประโยชน์ของผู้ชมรายการ

2.6 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ปิยะวดี ทองบุ (2551) ศึกษาการเปิดรับสื่อ ความรู้ความเข้าใจทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อนของประชาชนในเขตกรุงเทพฯ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อนพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอย่างมากในเรื่องที่จะสามารถทำได้โดยง่าย หรือกระทำมาก่อนอยู่แล้ว โดยกลุ่มส่วนใหญ่ร่วมมือในการปิดเครื่องไฟฟ้าต่างๆ เมื่อไม่ได้ใช้งาน เป็นต้น ในส่วนของการมีส่วนร่วมในการใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก การแยกขยะและการหลีกเลี่ยงบรรจุหีบห่อหลายชั้นยังอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม พบว่า อายุเท่านั้นที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อน ระดับการเปิดรับสื่อไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ แต่ความรู้มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อน

วีรวรรณ ยังกิจการ และคณะ (2547) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาและวิธีการดำเนินงาน รายงานวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน พบว่า การนำเสนอรูปแบบรายการของ “รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน” เป็นรูปแบบรายการนิชสารทางอากาศและรูปแบบรายการสัญจร โดยมีเพลงและโฆษณาค้นรายการ โดยเจ้าหน้าที่สวท.มีส่วนในการกำหนดรูปแบบรายการทั้งหมด ส่วนเนื้อหาที่มีความหลากหลายซึ่งเป็นเรื่องของชุมชนจังหวัดน่าน เช่น เนื้อหาข่าว เนื้อหาการเกษตร เนื้อหาการประชาสัมพันธ์กลุ่มองค์กรชุมชน เป็นต้น โดยมีสัดส่วนเนื้อหาของภาครัฐมากกว่าภาคประชาชน และเน้นไปที่การประชาสัมพันธ์มากกว่าการแสดงความคิดเห็นแก้ปัญหาาร่วมกัน นอกจากนี้ ความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับรูปแบบเนื้อหา วิธีการดำเนินงาน เทคนิคการนำเสนอ และ

เวลาในการออกอากาศ ของแต่ละชุมชนมีทั้งที่เหมือนกัน และแตกต่างกันออกไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิถีชีวิต และความสนใจของชุมชนเป็นหลัก ฉะนั้นการทำวิทยุชุมชนจึงควรนำเสนอในลักษณะครอบคลุมเฉพาะกลุ่มหรือชุมชนจึงจะสนองความต้องการของแต่ละชุมชนได้และควรมีความต้องการของชุมชนก่อนการนำเสนอเนื้อหา สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในรายการวิทยุชุมชนคนเมื่อนาน มีพัฒนาการมาเป็นลำดับ ตั้งแต่ขั้นต่ำสุดคือ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ฟังที่ไม่มีปฏิกิริยาตอบกลับ จนถึงการมีส่วนร่วมในระดับสูงสุด คือขั้นของผู้กำหนดนโยบาย แต่ทั้งหมดนั้นต้องขึ้นอยู่กับความเห็นชอบและการผลักดันของสวท.น่านทั้งสิ้น โดยกลุ่มผู้นำชุมชน และข้าราชการมีส่วนร่วมมากกว่าชาวบ้าน โดยพบว่า ชาวบ้านในระดับรากหญ้ายังมีส่วนร่วมเป็นเพียงผู้ฟังมากกว่าเนื่องจากยังไม่แน่ใจจะเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างไร

ญาณิกา เทียนทอง (2554) ศึกษาเรื่อง การเปิดรับสื่อทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณพบว่า พฤติกรรมการเปิดรับสื่อทางการเมืองของประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมาก พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนกลับพบว่ามีระดับน้อย และพฤติกรรมการเปิดรับสื่อทางการเมืองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งตามลักษณะประชากรที่มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบอีกว่าการเปิดรับสื่อในรูปแบบต่างๆจะเป็นช่องทางสำคัญที่จะส่งต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จิตินันท์ พงษ์สุทธีรักษ์ และวีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร ศึกษาสื่อสารสาธารณะ : แนวคิด ประสบการณ์และความเป็นไปได้ในประเทศไทย เฉพาะบทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 (สทท.11) พบว่า ภาคประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการกำกับดูแล การศึกษากระบวนการกำกับดูแลของสื่อสาธารณะในต่างประเทศ เห็นว่ามีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง โดยมีการกำหนดคุณสมบัติและวาระการดำรงตำแหน่งที่แน่นอนเพื่อให้มีความเป็นกลางและมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ แต่ในกรณีของสทท.11 รัฐบาลมอบหมายให้รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นผู้กำกับดูแลกรมประชาสัมพันธ์โดยเป็นผู้มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของสถานีให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลในแต่ละยุคสมัย ส่วนผู้บริหารของสทท.11 ก็ขาดอำนาจและไม่อิสระในการบริหารงานของสถานี เพราะมีอธิปไตยประชาสัมพันธ์และรัฐมนตรีควบคุมอยู่ การกำกับดูแลสทท. 11 จึงมีปัญหาตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกรวมถึงในขั้นตอนการดำเนินงาน

ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการทำงานที่ขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนคือ กรณีที่กรมประชาสัมพันธ์ออกอากาศรายการโทรทัศน์ 2 ช่องใหม่และลงนามในสัญญาร่วมผลิตรายการกับเอกชน 2 ราย บริษัท พีแอล เทเลวิชั่น จำกัด (เปลี่ยนชื่อเป็น บริษัท อาร์.เอ็น.ที.นิวส์ จำกัด) เพื่อผลิตรายการข่าวผ่านดาวเทียม 24 ชั่วโมง (หรือช่อง 11/1) และบริษัท เบรฟฮาร์ท อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด เพื่อผลิตรายการเพื่อสังคมไทยผ่านดาวเทียม 24 ชั่วโมง (หรือช่อง 11/2) ในปี พ.ศ.2547 ซึ่งมีข้อถกเถียงสำคัญหลายประการดังที่คณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่งทำหน้าที่สอบข้อเท็จจริงได้ชี้ว่า “...อาจเป็นการบริหารราชการที่ขาดหลักธรรมาภิบาล ขาดความชอบธรรม ความโปร่งใส และความเหมาะสม เนื่องจากส่อเจตนาหมายจะใช้ช่องว่างของกฎหมาย ข้อบังคับต่างๆ ในการหลีกเลี่ยงการทำงานให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ โครงสร้างกฎหมายที่มีอยู่เอื้อต่อการใช้อำนาจโดยปราศจากการตรวจสอบในระดับกรมมากเกินไป ให้อำนาจกรมประชาสัมพันธ์เป็นทั้งผู้บริหารและผู้กำกับ เปิดโอกาสให้มีดำเนินการได้เองอย่างไม่เหมาะสมและโปร่งใส” กรณีดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการทำงานที่ขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการตัดสินใจดำเนินงานต่างๆ ของ สทท.11

ชาตรี ได้ฟ้ามูล และยุบล เบ็ญจรงค์กิจ (2553) ศึกษาความคิดเห็นขององค์กรกำกับดูแลสื่อและองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้อง สรุปผลการวิจัยจากมุมมองขององค์กรกำกับดูแลสื่อ องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคการเมือง กฎหมาย และองค์กรธุรกิจเอกชนด้านการสื่อสารเกี่ยวกับประเด็นการกำกับดูแลและการตรวจสอบว่า การเพิ่มบทบาทของภาคประชาชนในการร่วมกำหนดเนื้อหาสื่อ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเห็นตรงกันว่า การเพิ่มบทบาทของภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาของสื่อเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะประชาชนจะเป็นผู้กำหนดทิศทางของสังคม และยังสามารถตรวจสอบเนื้อหาสื่อให้มีความเหมาะสม นอกจากการมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาแล้ว ภาคประชาชนควรมีบทบาทในการกำกับดูแลและเฝ้าระวังการทำให้ภาคประชาชนมีความเข้มแข็งต้องสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้กับภาคประชาชน นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะว่า การปฏิรูปสื่อจะประสบผลสำเร็จจะต้องเริ่มจากผู้นำในสังคม และต้องให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง มิใช่กำหนดโดยผู้มีอำนาจหรือชนชั้นปกครอง

เพ็ญทิพย์ เนียมน้อย (2542) ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจในการบริหารองค์กร : กรณีศึกษาฝ่ายโทรศัพท์ภาคเหนือเขตโทรศัพท์ที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจในด้านการรับรู้ข่าวสารข้อมูลในระดับปานกลาง สำหรับสิทธิในการได้รับการปรึกษาหารือหรือร่วมตัดสินใจโดยผ่านสมาคมฯ การยื่นข้อเรียกร้องและการเจรจาต่อรอง การปรึกษาหารือและการตัดสินใจร่วมกับฝ่ายบริหาร สิทธิในการมีส่วนร่วมในการบริหาร

บุคคลอยู่ระดับต่ำทั้งหมด นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมทางการบริหารองค์การผู้นำไม่มีความจริงใจในการแก้ไขปัญหาพนักงาน การรับรู้ข่าวสารล่าช้า การเปลี่ยนจากสภาพแรงงานเป็นสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของพนักงาน และผู้บริหารไม่ค่อยรับฟังความคิดเห็นของคนรุ่นใหม่ รวมทั้งพนักงานระดับล่างทำให้นโยบายต่างๆที่นำมาบังคับใช้ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับพนักงานและขาดความชัดเจน ส่งผลให้ปัจจุบันสมาชิกสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจมีความต้องการมีส่วนร่วมทางการบริหารองค์การ ทั้งนโยบายทั่วไปและนโยบายด้านการบริหารงานบุคคลเพิ่มขึ้น

ชัยชนะ ขุนสูงเนิน (2552) ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิทยุชุมชนปฐมอโศก ตำบลพระประโทน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พบว่า มีรายการและเนื้อหารายการแบ่งตามรูปแบบรายการมีด้วยกัน 10 ประเภทรายการ แบ่งตามเนื้อหารายการมี 3 ประเภทรายการ สัดส่วนรายการมีจำนวนรายการประเภทบันเทิงวิทยุรุ่นมากที่สุด แต่รายการธรรมะมีชั่วโมงในการออกอากาศมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนอโศกมีแนวคิดที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ เพราะต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยพบว่า ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานเป็นคณะกรรมการหรืออาสาสมัครรายการนั้น กระบวนการในการเข้าร่วม 2 วิธีคือ ถูกชักชวนและอาสาสมัครเข้ามา สำหรับบทบาทที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม 3 ระดับ คือ 1. บทบาทการมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร (Audience) 2. บทบาทการมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสาร (Sender/Producer) 3. บทบาทการมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย (Policy Planner)

จากการศึกษาทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนและสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการที่มีผลต่อองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย นั้น ผู้ศึกษานำแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องข้างต้นมาใช้เครื่องมือในการวางกรอบแนวคิดเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการศึกษาโดยสนใจประเด็นของการมีส่วนร่วมของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการส.ส.ท.ตามบทบาทหน้าที่ที่มีผลต่อการดำเนินงานของส.ส.ท.อย่างไรสะท้อนการมีส่วนร่วมในลักษณะใดตามแนวคิดทฤษฎี

2.7 กรอบแนวคิด

ภาพที่ 2.8 กรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการที่มีต่อองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย

